

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ
ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΥ ΣΤΟ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ. ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»**

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΟΥΡΙΛΑΣ

ΜΑΙΟΣ 2024

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ
ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΥ ΣΤΟ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ. ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»**

**Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση
μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις, τη
Στρατηγική και την Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις
Πάφος.**

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΟΥΡΙΛΑΣ

ΜΑΙΟΣ 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Δημήτριος Σουρίλας, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα Εγκυρότητας

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Δημήτριος Σουρίλας

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας: «Ο ρόλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των Οργάνων του στο παγκόσμιο γίνεσθαι. Εξέλιξη και προοπτικές.»

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος).....[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

*Αφιερώνεται στην οικογένειά μου, η οποία είναι πάντα δίπλα μου και με
στηρίζει, με την αγάπη και την πίστη της σε μένα, για την επίτευξη κάθε στόχου
που έχω θέσει στη ζωή μου.*

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ από καρδιάς την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Ελένη Γαβριήλ, για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές της για τη διεκπεραίωση της εν λόγω διπλωματικής εργασίας, όποτε κατέστη απαραίτητο.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	7
Πίνακας Περιεχομένων.....	8
Κατάλογος συντομογραφιών.....	9
Περίληψη.....	10
Abstract	11
Εισαγωγή	12
Κεφάλαιο 1: Ιστορικό πλαίσιο του ΟΗΕ	15
1.1 Οι σκοποί και τα μέλη του ΟΗΕ.....	16
Κεφάλαιο 2: Τα όργανα του ΟΗΕ	17
2.1 Η Γενική Συνέλευση.....	18
2.2 Το Συμβούλιο Ασφαλείας	20
2.3 Η Γενική Γραμματεία του ΟΗΕ	21
2.4 Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ.....	21
2.5 Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών	23
Κεφάλαιο 3: Ο ΟΗΕ και η διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας στο διεθνές στερέωμα	25
3.1 Αντιμετώπιση διεθνών κρίσεων στα πλαίσια του ΟΗΕ.....	27
3.2 Επέμβαση στο εσωτερικό των κρατών από τον ΟΗΕ	29
3.3 Μελέτη Περίπτωσης: Ο ΟΗΕ και το Ιράκ.....	31
Κεφάλαιο 4: Ο ΟΗΕ και τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα.....	33
4.1 Οι μεταρρυθμίσεις των οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών του ΟΗΕ	35
4.2 Μελέτη Περίπτωσης: Η συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή.....	36
Κεφάλαιο 5: Προκλήσεις και προοπτικές για το μέλλον του ΟΗΕ	38
Συμπεράσματα και επίλογος.....	41
Βιβλιογραφία:.....	44

Κατάλογος συντομογραφιών

ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΠΟΥ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΔΔΧ	Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
ΔΔΔΔ	Διεθνές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ILO	International Labour Organization
UNDP	United Nations Development Programme
IMF	International Monetary Fund
ICAO	International Civil Aviation Organization
WHO	World Health Organization
FAO	Food and Agricultural Organization of the United Nations
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ITU	International Telecommunication Union
IMO	International Maritime Organization
UNCTAD	United Nations Trade and Development
MDG	United Nations Millennium Development Goals
ECOSOC	United Nations Economic and Social Council
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
UNHRC	United Nations High Commissioner for Refugees

Περίληψη

Ο σκοπός και οι στόχοι εκπόνησης της εν λόγω μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας με τίτλο «Ο ρόλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των οργάνων του. Εξέλιξη και προοπτικές» είναι η μελέτη, η εξέταση και η ανάλυση του ρόλου του Οργανισμού, αλλά και οι προοπτικές και η εξέλιξη του σε ένα παγκοσμιοποιημένο διεθνές στερέωμα. Πρωτίστως, στόχος είναι η ανάλυση του ρόλου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, το ιστορικό και εξελικτικό του πλαίσιο για τη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης, της περιφερειακής ασφάλειας και της ανάπτυξης. Επιπλέον, στόχος είναι και η ανάλυση των οργάνων που διέπουν τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, όπως πχ. το Συμβούλιο Ασφαλείας, με στόχο την κατανόηση σε βάθος του ρόλου και των λειτουργιών τους. Επιπρόσθετα, ένας σημαντικός στόχος εκπόνησης της προκείμενης μεταπτυχιακής εργασίας, είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών σχετικά κυρίως με τους κρατικούς δρώντες και την πολυπλοκότητα τους σε όλες τις εκφάνσεις και φυσικά η συνεισφορά του στο παγκόσμιο γίνεσθαι, με την επίλυση διακρατικών διαφωνιών και εν γένει παγκόσμιων προβλημάτων όπως πχ. οι ανθρωπιστικές κρίσεις, η κλιματική αλλαγή και η διατράνωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτελώντας έναν από τους θεματοφύλακες για τη διατήρηση της περιφερειακής ασφάλειας και ειρήνης. Επιπλέον, γίνεται προσπάθεια ανάδειξης των προοπτικών που έχει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών στον 21^ο αιώνα σε σχέση με όλα τα παραπάνω που ανέφερα, αλλά και η πρόταση ενδεχόμενων μεταρρυθμίσεων που κατά τη γνώμη μου θα κάνει τη λειτουργία και το έργο που επιτελεί ακόμα πιο αποτελεσματικό. Τέλος, η παρούσα διπλωματική εργασία καταλήγει με κάποια συμπεράσματα επί των ανωτέρω ζητημάτων που διέπουν τον ΟΗΕ και το παγκόσμιο γίνεσθαι.

Abstract

The purpose and objectives of this master's thesis entitled "The role of the United Nations and its organs. Evolution and prospects" is the study, examination and analysis of the role of the Organization, but also its prospects and evolution in a globalized international firmament. Primarily, the aim is to analyze the role of the United Nations Organization, its historical and evolutionary context in maintaining global peace, regional security and development. In addition, the aim is to analyze the organs that govern the United Nations, such as the Security Council, with the aim of in-depth understanding of their role and functions. In addition, an important goal of the preparation of the present master's thesis are the challenges faced by the United Nations Organization mainly regarding the state actors and their complexity in all aspects and of course its contribution to global becoming by solving interstate disputes and in general global problems such as humanitarian crises, climate change and the violation of human rights, being one of the custodians for maintaining regional security and peace. In addition, an attempt is made to highlight the prospects that the United Nations Organization has in the 21st century in relation to everything I mentioned above, but also the proposal of possible reforms that, in my opinion, will make the operation and the work it performs even more effective. Finally, the diplomatic work concludes with some conclusions on the above issues that govern the UN and the whole world.

Εισαγωγή

Στην εν λόγω διπλωματική εργασία θα μελετήσουμε τον κεντρικό ρόλο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και των οργάνων του στο παγκόσμιο γίνεσθαι. Άλλωστε, η πεμπτουσία των διεθνών σχέσεων αποτελεί η διασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας, κεκτημένα που προσπαθεί να διαφυλάξει ο ΟΗΕ. Επιπλέον, στον 21^ο αιώνα οι ανθρωπιστικές κρίσεις σε παγκόσμια κλίμακα τείνουν να γίνουν μάστιγα, όπως επίσης και η κλιματική αλλαγή που απειλεί συθέμελα των πλανήτη μας και η εξέταση του ρόλου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και σε αυτά τα ζητήματα είναι πολύ σπουδαίος και αναγκαίος. Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των κρατών που βασίζονται στην αρχή των ίσων δικαιωμάτων και της αρχής της αυτοδιάθεσης των λαών, αλλά και η συνεργασία των διεθνών φορέων και κρατικών δρώντων με σκοπό την επίλυση προβλημάτων που διέπουν το παγκόσμιο γίνεσθαι. Όπως προαναφέρθηκε τέτοια ζητήματα μπορεί να είναι ανθρωπιστικής φύσεως, αλλά και πολιτιστικής, οικονομικής, κοινωνικής, για την ανάπτυξη του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών ρητά θεμελιωμένων για όλους τους λαούς στην παγκόσμια κοινότητα, χωρίς να γίνεται διάκριση φύλου, φυλής θρησκείας ή και γλώσσας.

Για την εκπόνηση της μεταπτυχιακής εργασίας με τίτλο «Ο ρόλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των οργάνων του στο παγκόσμιο γίνεσθαι. Εξέλιξη και προοπτικές» απαιτήθηκε ο σχεδιασμός μιας σοβαρής και σφαιρικής μεθοδολογίας, ώστε να επιτευχθεί μια συστηματική ανάλυση και έρευνα για την κατανόηση του θέματος. Πρωτίστως, έκανα μια ενδελεχή βιβλιογραφική έρευνα για την κατανόηση του ρόλου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των οργάνων του, με ιστορικές αποφάσεις και σημαντικές εξελίξεις. Έπειτα καθόρισα τα ερευνητικά ερωτήματα στα όποια βασίστηκα για τη διεκπεραίωση της έρευνας και θα τα αναφέρω παρακάτω. Στη συνέχεια, ξεκίνησα την ανάπτυξη του θεωρητικού πλαισίου που ήταν απαραίτητο για την κατανόηση του θέματος, ερεύνησα μελέτες περίπτωσης και εντέλει κατέληξα σε συμπεράσματα. Για τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποίησα διάφορες μεθόδους όπως η ανάλυση των βασικών βιβλιογραφικών πηγών που περιείχε βιβλία αλλά και διάφορα επιστημονικά άρθρα, που αφορούν το ρόλο του ΟΗΕ και των οργάνων του στο διεθνές στερέωμα. Επιπλέον, χρησιμοποίησα πολύ τη βάση δεδομένων “Google Scholar” όπου βρήκα χρήσιμη βιβλιογραφία αλλά και πολλά επιστημονικά άρθρα. Εν ολίγοις, επέλεξα να κάνω ποιοτική έρευνα για τη διεκπεραίωση της εν λόγω διατριβής. Στο πρώτο κεφάλαιο θα μελετήσουμε την ιστορία από καταβολής του ΟΗΕ, ενώ στο επόμενο θα μελετήσουμε τα όργανα του, ώστε να μπορέσουμε στο τρίτο και στο τέταρτο κεφάλαιο να αντιληφθούμε τον ρόλο του ΟΗΕ σε σχέση με τα κράτη, την ειρήνη την ασφάλεια και τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα. Επιπλέον, στο πέμπτο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τις προοπτικές που

έχει και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο ΟΗΕ στο εγγύς μέλλον, ώστε να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα στον επίλογο της παρούσας διατριβής.

Πιο συγκεκριμένα, η εργασία εκκίνησε με μια εισαγωγή στο θέμα. Έπειτα στο πρώτο κεφάλαιο αναλύθηκε το ιστορικό πλαίσιο από καταβολής του ΟΗΕ, τα μέλη του, καθώς και οι σκοποί της ύπαρξής του. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύθηκαν τα όργανα του ΟΗΕ, ο ρόλος τους και το τι έχουν προσφέρει μέχρι και σήμερα. Στο τρίτο κεφάλαιο, μελετήθηκε η διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας, η αντιμετώπιση των διεθνών κρίσεων και η επέμβαση στο εσωτερικό των κρατικών δρώντων στα πλαίσια του ΟΗΕ, καθώς και η μελέτη περίπτωσης της επέμβασης του ΟΗΕ στο Ιράκ το 2003. Έπειτα στο τέταρτο κεφάλαιο μελετήθηκε η επίδραση και ο ρόλος του ΟΗΕ στα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα στο διεθνές στερέωμα, οι μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει σε αυτά τα ζητήματα, ενώ αναλύθηκε η μελέτη περίπτωσης της συνδιασκέψεως του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή στην Κοπεγχάγη. Επιπλέον, στο πέμπτο κεφάλαιο μελετήθηκαν οι προκλήσεις και οι προοπτικές για το μέλλον του ΟΗΕ. Τέλος, η εργασία κλείνει με τα συμπεράσματα όλης της μελέτης, μερικές προτάσεις και τον επίλογο. Η εν λόγω μεταπτυχιακή διατριβή αποσαφηνίζει κάποια ζητήματα που αφορούν τον ΟΗΕ και το παγκόσμιο γίνεσθαι ενώ ανοίγει το δρόμο και για περαιτέρω έρευνα.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που οδήγησαν στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής διατριβής είναι τα εξής: Ποιο είναι το ιστορικό πλαίσιο του ΟΗΕ, ποιοι είναι οι σκοποί και τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών, ποια είναι τα όργανα του ΟΗΕ και ποια η λειτουργία τους, πώς γίνεται η αντιμετώπιση των διεθνών κρίσεων στα πλαίσια του ΟΗΕ, ποια είναι η εμπλοκή του ΟΗΕ στο εσωτερικό των κυρίαρχων κρατών, ποιος ο ρόλος του ΟΗΕ στα κοινωνικά και κοινωνικά ζητήματα στο παγκόσμιο γίνεσθαι, ποιες μεταρρυθμίσεις συντελέστηκαν στα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, ποιες είναι οι προκλήσεις και οι προοπτικές για το μέλλον του ΟΗΕ, είναι εντέλει ο ΟΗΕ απαραίτητος ή αναχρονιστικός;

Τα Ηνωμένα Έθνη αποτελούνται από μια μεγάλη ομάδα διεθνών θεσμών, με το κεντρικό σύστημα τους να εδρεύει στη Νέα Υόρκη των ΗΠΑ. Το εν λόγω σύστημα περιλαμβάνει επίσης τις Ειδικευμένες υπηρεσίες όπως είναι ο Διεθνής Οργανισμός Υγείας (ILO) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) (Trauttmansdorf, 2001). Επιπλέον, στα Ηνωμένα Έθνη περιλαμβάνονται και τα Προγράμματα και Ταμεία όπως το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) και φυσικά το ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά (UNICEF). Η γέννηση των Ηνωμένων Εθνών πριν από περίπου 80 έτη στο φινάλε του Β' Παγκοσμίου Πολέμου που συντάραξε συθέμελα το παγκόσμιο στερέωμα, συμβόλιζε και τη γέννηση της ελπίδας για μια ειρηνική, ασφαλή και δίκαιη παγκόσμια κοινότητα (Baylis, Smith, Owens, 2013:432).

Ο ΟΗΕ αποτελεί έναν παγκόσμιο θεσμό που τον διέπει η μοναδικότητα. Αυτό συμβαίνει καθώς αποτελεί τον μόνο θεσμό παγκοσμίως με νομιμότητα, που εναπόκειται της παγκόσμιας συμμετοχής και οι αρμοδιότητες του έχουν να κάνουν με τα σημαντικότερα ζητήματα που ταλανίζουν το διεθνές στερέωμα, όπως η ειρήνη, η ασφάλεια, η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος καθώς επίσης και η προστασία των ανθρωπίνων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Πάρα ταύτα, ΟΗΕ δημιουργήθηκε κυρίως από τα κράτη για το ζήτημα μεταξύ της κρατικής κυριαρχίας, εν συναρτήσει με τα ανθρώπινα συμφέροντα και ανάγκες. Ένα ζήτημα που ακόμη επιζητεί την πλήρη λύση του. Βασικά ζητήματα παραμένουν ακόμη τα όρια της δράσης των Ηνωμένων Εθνών στα κυρίαρχα κράτη. Είναι όμως δεδομένο ότι ο ΟΗΕ στο πέρας του χρόνου από τη δημιουργία του, επέκτεινε τις δραστηριότητες του στο εσωτερικό των κρατών για να αντιμετωπιστούν επιμέρους ζητήματα που προκλήθηκαν κατά καιρούς, ενώ βελτιώθηκαν αισθητά οι επιδόσεις τους στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο. Επιπλέον, τα Ηνωμένα Έθνη αντιμετωπίζουν τις παγκόσμιες απειλές κατά της ασφάλειας, που περικλείουν τόσο συγκρούσεις μεταξύ κρατών όσο και απειλές διαφόρων κρατικών δρώντων. Μολοταύτα, αν και οι δραστηριότητες του ΟΗΕ εδραιώθηκαν και αναπτύχθηκαν ζητήματα για την αποτελεσματικότητα και τον ρόλο του βρίσκεται πάντα στο επίκεντρο της συζήτησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αδυναμία των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου, να λάβουν την πολυπόθητη έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για την εισβολή στο Ιράκ το 2003 (Franck, 2003). Όμως τα επακόλουθα του εν λόγω πολέμου που θα αναλύσουμε σε επόμενο κεφάλαιο, ανέδειξαν την ηθική υπόσταση που κατέχει ο Οργανισμός στη διεθνή κοινότητα (Baylis, Smith, Owens, 2013:432).

Σύμφωνα με τις περισσότερες απόψεις, ο ΟΗΕ επί της ουσίας δημιουργήθηκε για να ανταπεξέλθει και να επιλύσει ποικίλα προβλήματα που δεν μπόρεσε να φέρει εις πέρας η Κοινωνία των Εθνών, που αποτέλεσε τον προκάτοχο του. Η Κοινωνία των Εθνών δημιουργήθηκε μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και είχε σαν κεντρικό στόχο την αποφυγή μελλοντικών πολέμων στο παγκόσμιο στερέωμα. Όμως ο εν λόγω θεσμός στερούταν αποτελεσματικότητας και κατανομής των ευθυνών ανάμεσα στα κεντρικά του όργανα που ήταν το Συμβούλιο και η Συνέλευση της Κοινωνίας των Εθνών (Weiss, 2015). Τα Όργανα αυτά δεν είχαν τη δυνατότητα να εγκρίνουν δεσμευτικά ψηφίσματα και περιορίζονταν μόνο σε ομόφωνες εισηγήσεις. Επιπλέον, η Κοινωνία των Εθνών δεν διέθετε μηχανισμούς συντονισμού στρατιωτικών και οικονομικών κυρώσεων σε κράτη που δεν τηρούσαν τα δέοντα και παρέβαιναν τους διεθνείς κανονισμούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ΗΠΑ δεν έγιναν ποτέ μέλος της Κοινωνίας των Εθνών, όπως και άλλοι ισχυροί διεθνείς κρατικοί δρώντες (Baylis, Smith, Owens, 2013:433). Στα επόμενα κεφάλαια θα μελετήσουμε τον συνεχώς μεταβαλλόμενο ρόλο του ΟΗΕ στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, αλλά και το ρόλο του σε καίρια ζητήματα όπως η ειρήνη, η ασφάλεια, τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και τα περιβαλλοντικά ζητήματα αφού πρώτα μελετήσουμε το ιστορικό του πλαίσιο και τα Όργανα που τον αποτελούν.

Κεφάλαιο 1: Ιστορικό πλαίσιο του ΟΗΕ

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αναδύθηκε μια επιθυμία από τις χώρες που μάχονταν τις δυνάμεις του Άξονα, να θεμελιωθεί μια δημοκρατική και ειρηνική διεθνή κοινότητα. Την εν λόγω επιδίωξη κατέστησαν σαφή με τις συνεχείς διακηρύξεις τους. Αυτές οι διακηρύξεις ήταν οι εξής: ο Χάρτης του Ατλαντικού-διακήρυξη Ρούσβελτ και Τσόρτσιλ στις 14 Αυγούστου 1941, η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών στις 11 Ιανουαρίου 1942 στην Ουάσινγκτον καθώς και η δήλωση της Μόσχας Τσόρτσιλ και Στάλιν στις 3 Οκτωβρίου 1943. Ακολούθησε το 1944 με πρωτεργάτρια δύναμη τις ΗΠΑ η συνδιάσκεψη στο Dumbarton Oaks της Νέας Υόρκης, όπου έπεσαν στο τραπέζι των συμμετεχόντων οι πρώτες προτάσεις δημιουργίας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) (Heywood, 2013:710). Λίγο αργότερα, το Φεβρουάριο του 1945 η Συνδιάσκεψη που συντελέστηκε στη Γιάлта της Ουκρανίας τροποποίησε τις προτάσεις της Συνδιάσκεψης του 1944 και εντέλει με τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών διαμορφώθηκε ο περίφημος Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών που υπεγράφη 26 Ιουνίου 1945 και ξεκίνησε να έχει ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους (Ρούκουνας, 2020:494).

Εναπόκειται η δημιουργία του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, που αποτελεί το δίχως άλλο το σημαντικότερο διεθνή οργανισμό από καταβολής του έως και σήμερα, όντας μάλιστα ο μοναδικός εν τοις πράγμασι παγκόσμιος οργανισμός που έχει δημιουργηθεί ιστορικά. Επιγραμματικά, οι σημαντικότεροι στόχοι του ΟΗΕ που είναι καταγεγραμμένοι στον ιδρυτικό του Χάρτη είναι αφενός η διατήρηση της ασφάλειας και της ειρήνης με στόχο «να σώσει τις μελλοντικές γενιές από τη «μάστιγα του πολέμου» και αφετέρου η «επιβεβαίωση της πίστης στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα». Επιπλέον, η προάσπιση του σεβασμού στις αρχές που διέπουν το διεθνές δίκαιο, καθώς και «η εξάπλωση της κοινωνικής προόδου και η εξύψωση του βιοτικού επιπέδου» σε παγκόσμια γεωπολιτική κλίμακα (Heywood, 2013:706). Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών περιλαμβάνει 111 άρθρα, εκ των οποίων κάποια από αυτά ερμηνευτήκαν με τέτοιο τρόπο που επέτρεψαν στον ΟΗΕ να ασκεί με συνέπεια και αποτελεσματικότητα τα καθήκοντα του στα 75 συναπτά έτη λειτουργίας του. Εν αντιθέσει, κάποιες άλλες διατάξεις που δεσπόζουν στο Χάρτη, αφενός παραμένουν μη ενεργές και αφετέρου δεν λειτούργησαν όπως επίτασσε ο χαρακτήρας τους, ώστε να αποτελέσουν τον πυλώνα εξασφάλισης της ειρήνης στο διεθνές στερέωμα, πολλώ δε μάλλον να κινητοποιήσουν τις υγιείς δυνάμεις της διεθνούς κοινότητας για την πραγματοποίηση των στόχων του Οργανισμού (Ρούκουνας, 2020:494). Επιπρόσθετα, στο σύγχρονο κόσμο θα ήταν φρόνιμο να επανεξεταστούν οι συνθήκες κατά τις οποίες οι συμμαχικές κυβερνήσεις έλαβαν την απόφαση να ιδρύσουν τους διακυβερνητικούς οργανισμούς. Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η ίδρυση του ΟΗΕ ήταν λογική απόρροια ως πυλώνα για ένα ειρηνικό και ασφαλές διεθνές στερέωμα. Πάρα ταύτα, ο ΟΗΕ θα πρέπει να

εκσυγχρονιστεί και να εξέλθει από τη λήθη και το έργο του να αναγνωρίζεται από τους διεθνείς δρώντες (Weiss, 2015).

1.1 Οι σκοποί και τα μέλη του ΟΗΕ

Για να προχωρήσουμε στο ενδότερα του ΟΗΕ θα πρέπει να μελετήσουμε πρώτα τους σκοπούς του Οργανισμού αλλά και τα μέλη του. Στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών είναι καταγεγραμμένοι οι σκοποί του Οργανισμού που διαχωρίζονται σε τρεις κύκλους δραστηριοτήτων. Καταρχάς, η διατήρηση της διεθνούς ασφαλείας και ειρήνης σε όλες τις εκφάνσεις σε παγκόσμια γεωπολιτική κλίμακα, επιπρόσθετα η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των κρατών βασισμένων στις αρχές των ίσων δικαιωμάτων, καθώς και τις αρχές της αυτοδιάθεσης των λαών και τέλος διεθνής συνεργασία για την επίλυση διάφορων κοινωνικών, ανθρωπιστικών, πολιτιστικών και οικονομικών προβλημάτων, καθώς και την ανάπτυξη των θεμελιωδών ελευθεριών, χωρίς να υπάρχουν οι διακρίσεις της φυλής, της γλώσσας, του φύλου και της θρησκείας (Heywood, 2013:706). Παρά το γεγονός ότι ο ΟΗΕ με την υπόσταση που τον διακρίνει θα μπορούσε να είναι το κέντρο συντονισμού των επιμέρους ενεργειών των κρατών-μελών, επί του παρόντος αποτελεί ένα forum όπου συντελείται η πολυμερής διπλωματία καθώς συναντώνται οι αρχηγοί των κρατών μελών και ανταλλάσσουν απόψεις μεταξύ τους, με στόχο την εξισορρόπηση σε διάφορα ζητήματα που ταλανίζουν τον σύγχρονο κόσμο (Ρούκουνας, 2020:495).

Αρχικά, τα μέλη του ΟΗΕ ήταν 52 και ήταν τα κράτη που είχαν υπογράψει τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών την 11^η Ιανουαρίου του 1942. Ανάμεσα σε αυτά τα κράτη ήταν και η Ελλάδα. Επιπρόσθετα, αν κάποιο κράτος επιθυμούσε να γίνει μέλος του ΟΗΕ θα έπρεπε απαραίτητα να συγκεντρώνει 3 προϋποθέσεις σύμφωνα με το άρθρο 4 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Πρώτον, να επιδιώκει την ειρήνη, δεύτερον να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του απέναντι στο Χάρτη και τρίτον να έχει προθυμία και ικανότητα προς την εκπλήρωση τους. Το αρμόδιο όργανο που αποφασίζει για την εισδοχή ενός νέου μέλους στον ΟΗΕ είναι η Γενική Συνέλευση, μετά από σύσταση του Συμβουλίου Ασφαλείας με πλειοψηφία 2/3 των παρόντων μελών (Baylis, Smith, Owens, 2013:430). Ο συγκεκριμένος συνδυασμός αρμοδιοτήτων δημιούργησε αρκετά προβλήματα στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του ΟΗΕ, γεγονός που οφειλόταν κυρίως στο ψυχροπολεμικό κλίμα της εποχής, καθώς οι αντιμαχόμενες ισχυρές δυνάμεις σε παγκόσμια κλίμακα είχαν τους λόγους τους να μην επιθυμούν την είσοδο κρατών, που αποτελούσαν «πελατεία» της άλλης πλευράς. Οι ΗΠΑ εκείνη την περίοδο είχαν την συντριπτική πλειοψηφία των κρατών μελών, φιλικά προσκείμενων στην εξωτερική πολιτική τους, εν αντιθέσει με την ΕΣΣΔ η οποία επιζητούσε την εξισορρόπηση της άνεσης που ένιωθαν οι ΗΠΑ, με την αναγνώριση δικαιώματος ψήφου για τις Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες της Ουκρανίας, της Λευκορωσίας και της Εξωτερικής Μογγολίας (Scharf, 1995). Από το 1955 και έπειτα οι δυο υπερδυνάμεις αποφάσισαν να εμφανίζουν μαζί νέες υποψηφιότητες μελών για την είσοδο τους στον ΟΗΕ και 16 νέα

κράτη έγιναν δεκτά εκείνη την περίοδο, 8 από κάθε στρατόπεδο. Μεγάλο κύμα εισδοχής νέων κρατών μελών συντελέστηκε μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και της διάλυσης της ΕΣΣΔ, της Τσεχοσλοβακίας και της Γιουγκοσλαβίας. Στην εποχή μας, τα κράτη μέλη ανέρχονται σε 193, με την Παλαιστίνη να αποτελεί «κράτος παρατηρητή». Ένα ζήτημα που ταλάνισε τον Οργανισμό για αρκετά χρόνια, αφορούσε την νόμιμη εκπροσώπηση της Κίνας. Το ζήτημα αυτό εντέλει λύθηκε με μια απόφαση της Γενικής Συνέλευσης τον Οκτώβριο του 1971, με την οποία έτυχε αναγνώρισης το καθεστώς της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας ως αυθεντικός αντιπρόσωπος του Κινέζικου λαού, με τους απεσταλμένους του Πεκίνου να αναλαμβάνουν τα καθήκοντα τους στα διάφορα όργανα του ΟΗΕ (Ρούκουνας, 2020:498).

Στο άρθρο 105 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ορίζεται ρητά ότι ο Οργανισμός απολαμβάνει τα προνόμια και τις ασυλίες που είναι απαραίτητα για την διεκπεραίωση των σκοπών του, στα εδάφη του εκάστοτε κράτους μέλους. Επιπλέον, ορίζεται ότι τόσο οι αντιπρόσωποι των κρατών μελών του Οργανισμού όσο και λειτουργοί του, απολαμβάνουν τα προνόμια και τις ασυλίες που κρίνονται απαραίτητα για την άσκηση των καθηκόντων τους, εν συναρτήσει πάντα με τους σκοπούς του Οργανισμού. Για τον ΟΗΕ όπως και για Ειδικευμένες Οργανώσεις του που θα δούμε στα παρακάτω κεφάλαια, έχουν συναφθεί ειδικές διεθνείς συνθήκες για το που θα είναι εγκατεστημένη η έδρα τους. Επιπρόσθετα, υπάρχει η Γενική Σύμβαση για τα προνόμια και τις ασυλίες των Ηνωμένων Εθνών του 1946, καθώς επίσης και η Συμφωνία για την εγκατάσταση της έδρας μεταξύ ΗΠΑ και ΟΗΕ κατά το ίδιο έτος (Lockwood, 1983). Παραπλήσιες συνθήκες υφίστανται μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και της Ελβετίας, καθώς και της Αυστρίας και της Κένυας. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί και η Ειδική Σύμβαση που υπεγράφει στη Βιέννη το 1975 και αφορούσε τα προνόμια και τις ασυλίες των κρατικών αντιπροσώπων, στην έδρα των διεθνών Οργανισμών (Ρούκουνας, 2020:509).

Κεφάλαιο 2: Τα όργανα του ΟΗΕ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα μελετήσουμε τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών. Ο ΟΗΕ δομήθηκε έτσι έχοντας σαν στόχο να αντιμετωπίσει κάποια από τα ζητήματα με τα οποία είχε έρθει αντιμέτωπη η Κοινωνία των Εθνών. Με γνώμονα την οργανική σύνθεση του ΟΗΕ, υπήρξε η επιδίωξη για τη δημιουργία ενός αντιπροσωπευτικού οργάνου στο οποίο θα συμμετείχαν όλα τα κράτη μέλη και το οποίο θα αποφαινεται με μη δεσμευτικό χαρακτήρα, κατά πλειοψηφία. Αυτό το όργανο ονομάστηκε Γενική Συνέλευση (Trauttmansdorf, 2001). Επιπλέον, για να εξασφαλίζεται η ειρήνη, ήταν ανάγκη να υπάρχει και ένα όργανο με περιορισμένη σύνθεση για να επιτυγχάνεται το επιθυμητό

αποτέλεσμα και η αποκατάσταση της παγκόσμιας ειρήνης, με λήψη υποχρεωτικών και δεσμευτικών μέτρων για όλα τα κράτη μέλη. Αυτό το όργανο ονομάστηκε Συμβούλιο Ασφαλείας. (Baylis, Smith, Owens, 2013:432). Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ιδρύθηκαν έξι κύρια όργανα: η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, το Διεθνές Δικαστήριο, η Γραμματεία καθώς και το Συμβούλιο Κηδεμονίας, το οποίο όμως εν έτει 2024 έχει χάσει το λόγο της ύπαρξης του. Τα όργανα του ΟΗΕ που ιδρύονται απευθείας από το Χάρτη είναι τα κύρια (Main Organs), ενώ εν αντιθέσει, τα όργανα που ιδρύονται με αποφάσεις των παραπάνω οργάνων, είναι επικουρικά ή δευτερεύοντα (Subsidiary Organs). Ο ΟΗΕ απαριθμεί έως και σήμερα έξι κύρια όργανα και τουλάχιστον άλλα εκατόν εβδομήντα δευτερεύοντα ή επικουρικά (Ρούκουνας, 2020:499).

Εκτός των παραπάνω, στον ΟΗΕ υπάρχουν και κάποιες «Ειδικευμένες Οργανώσεις» οι οποίες συνεπικουρούν τις προσπάθειες για πραγμάτωση των σκοπών του Οργανισμού και πάρα τη νομική τους αυτοτέλεια, είναι εξαρτημένες από τον ΟΗΕ. Μερικές από τις βαρύνουσες ειδικευμένες οργανώσεις του ΟΗΕ είναι επιγραμματικά οι εξής: *το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF), ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO), η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO), η Διεθνής Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), η Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τα Πολιτιστικά Θέματα (UNESCO), η Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών (ITU), ο Διακυβερνητικός Οργανισμός Ναυτιλίας (IMO), η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO)* και άλλες (Ρούκουνας, 2020:499).

2.1 Η Γενική Συνέλευση

Πρώτο όργανο που θα αναλυθεί είναι η Γενική Συνέλευση (General Assembly). Αποτελεί το κυριότερο όργανο διαβούλευσης του ΟΗΕ και γι'αυτό το λόγο συχνά αποκαλείται «Κοινοβούλιο των Εθνών». Στη Γενική Συνέλευση συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη του Οργανισμού και το καθένα από αυτά έχει δικαίωμα μιας ψήφου (Peterson, 2023). Το εν λόγω κύριο όργανο του ΟΗΕ, συζητά και εγκρίνει αποφάσεις που συμπεριλαμβάνονται στο Χάρτη, ενώ έχει και ειδική αρμοδιότητα να εξετάσει και να εγκρίνει τον προϋπολογισμό του ΟΗΕ, τον καθορισμό του ύψους της συνεισφοράς κάθε μέλους, καθώς και την αρμοδιότητα από κοινού με το Συμβούλιο Ασφαλείας για την εκλογή του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ και των δικαστών του Διεθνούς Δικαστηρίου. Επιπρόσθετα, οι σημαντικές αποφάσεις που λαμβάνονται στη Γενική Συνέλευση χρειάζονται την πλειοψηφία των δυο τρίτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εν λόγω αποφάσεις περισσότερο συνιστούν συστάσεις και όχι εφαρμόσιμο διεθνές δίκαιο. Επιπλέον, η Γενική Συνέλευση δεν έχει νομοθετικό ρόλο και εξουσία και ούτε επιθεωρεί ή επιβλέπει τη Γενική Γραμματεία και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ (Heywood,

2013:711). Στη Γενική Συνέλευση κάθε κράτος έχει τη δυνατότητα να έχει ως πέντε αντιπροσώπους και άλλους τόσους αναπληρωματικούς. Επίσης, μπορεί να ορίσει και έναν αρκετά μεγάλο αριθμό διαπιστευμένων εμπειρογνομόνων.

Η Γενική Συνέλευση συγκαλεί τακτική σύνοδο κάθε χρόνο, αλλά έχει τη δυνατότητα σύμφωνα με το άρθρο 20 του Χάρτη να συνέλθει σε έκτακτη σύνοδο αν κάτι τέτοιο ζητηθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας ή από τα κράτη μέλη του ΟΗΕ. Επί παραδείγματι, οι σύνοδοι του 2001 για τον ιό του AIDS, του 2002 για τα παιδιά, καθώς και του 2005 με θέμα την απελευθέρωση από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης είναι από τις πιο πρόσφατες. Επιπρόσθετα, η Γενική Συνέλευση πλαισιώνεται από επτά μεγάλες επιτροπές: την Πολιτική Επιτροπή, την Επιτροπή που είναι αρμόδια για τα οικονομικά ζητήματα, την Επιτροπή για τα ανθρωπιστικά, κοινωνικά και πολιτιστικά ζητήματα, την Επιτροπή για τα διοικητικά, την Επιτροπή για την κηδεμονία καθώς και την Επιτροπή που άπτεται των νομικών αρμοδιοτήτων. Τέλος, η Έβδομη Επιτροπή φέρει την ονομασία «ad hoc» και αποτελεί Ειδική πολιτική επιτροπή με αρμοδιότητες που συγχέονται συχνά με αυτές τις Πρώτης Επιτροπής (Baylis, Smith, Owens, 2013:436). Επιπλέον, ο πρόεδρος της Γενικής Συνέλευσης εκλέγεται από την Ολομέλεια αλλά δεν είναι ποτέ πολίτης μιας εκ των Μεγάλων Δυνάμεων δηλαδή της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Ρωσίας, της Κίνας και των ΗΠΑ. Ο πρόεδρος επίσης επικουρείται στο έργο του από δεκαεπτά αντιπροέδρους οι οποίοι μπορεί να είναι και πολίτες των Μεγάλων Δυνάμεων (Ρούκουνας, 2020:500).

Οι βασικές αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης σύμφωνα με το άρθρο 10 του Χάρτη, είναι αφενός το δικαίωμα να συζητά και να διατυπώνει συστάσεις για κάθε θέμα που επαφίεται στο Χάρτη και αφετέρου να συζητά και να διατυπώνει συστάσεις πάνω σε όλα τα θέματα που αφορούν τη διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης (Shmidt 2016). Τέλος, στις βασικές αρμοδιότητες της Συνέλευσης άπτεται και το δικαίωμα να απευθύνεται στο Συμβούλιο Ασφαλείας όταν υφίστανται καταστάσεις που απειλούν την ειρήνη και την ασφάλεια στο διεθνές στερέωμα. Επιπρόσθετα, ασκεί και «συνταγματικές» αρμοδιότητες, αρμοδιότητες εκλογής, οικονομικές και διοικητικές αρμοδιότητες ενώ στις αρμοδιότητες της άπτεται και ο προϋπολογισμός με κάθε κράτος μέλος να συμμετέχει ενεργά στις υποχρεώσεις του Οργανισμού (Ρούκουνας, 2020:502).

Επί της ουσίας η Γενική Συνέλευση ιδρύθηκε ως ένα διακυβερνητικό φόρουμ για συζήτηση μεταξύ των διεθνών δρώντων, επί παντός επιστητού ζητήματος που ταλάνιζε το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Η οργάνωση των συζητήσεων περιείχε μια ευρεία γκάμα κανόνων κοινοβουλευτικών συνεδριάσεων και διπλωματικών πρακτικών. Πάρα ταύτα, πολλά κράτη μέλη επεδίωξαν τη διατήρηση του ρόλου της μεν, αλλά όχι την εδραίωση της στο σύστημα του ΟΗΕ και ίσως αυτό είχε να κάνει με τη μη αποτελεσματικότητα της σε ορισμένες περιπτώσεις. Ο ρόλος της Γενικής Συνέλευσης θα μπορούσε να γίνει αποτελεσματικότερος με νέες ιδέες, νέα συστήματα διαπραγμάτευσης, αποδοτικότερες συνέργειες με τα άλλα όργανα και εδραίωση της θέσης της ως επόπτη του ΟΗΕ (Peterson, 2023).

2.2 Το Συμβούλιο Ασφαλείας

Επόμενο όργανο που θα μελετηθεί, είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας (Security Council). Αποτελεί ένα εκ των σημαντικότερων οργάνων του ΟΗΕ. Εμφανίζεται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ως το όργανο που πρωτοστατεί και παρεμβαλλεται σε όλες τις διεθνείς κρίσεις που ταλανίζουν το διεθνές στερέωμα και τις επιλύει. Έχει την κύρια ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης με το ρόλο του ΟΗΕ σαν διαπραγματευτή. Είναι το αρμόδιο όργανο για την επιβολή αλλά και τη διατήρηση της ειρήνης σε παγκόσμια γεωπολιτική κλίμακα. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, έχει την εξουσία να λάβει νομικά δεσμευτικές αποφάσεις, να αποβάλει μέλη του ΟΗΕ, να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις, ακόμα και να αναλάβει στρατιωτική δράση, πάντα με γνώμονα τη διατήρηση και την αποκατάσταση της παγκόσμιας ασφάλειας και ειρήνης. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ αποτελείται από δεκαπέντε μέλη. Οι πέντε Μεγάλες Δυνάμεις (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Γαλλία, Αγγλία) αποτελούν τα κύρια μέλη και έχουν τη δυνατότητα ασκήσεως αρνησικυρίας (veto), μια πολύ σημαντική δυνατότητα κατά γενική ομολογία καθώς μπορούν να μπλοκάρουν αποφάσεις άλλων μελών του Συμβουλίου, που προφανώς είναι αντίθετες με τα συμφέροντά τους. Τα υπόλοιπα δέκα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν αποτελούν μόνιμα μέλη και εκλέγονται για θητεία διάρκειας δύο ετών από τη Γενική Συνέλευση, σύμφωνα με μια καθιερωμένη αλλά σχετικά ατελή περιφερειακή ισορροπία (Heywood, 2013:711).

Πέραν των 15 μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, κάθε κράτος που θεωρεί ότι θίγονται τα συμφέροντά του μπορεί να λάβει μέρος στη σχετική συζήτηση χωρίς όμως να έχει δυνατότητα ψήφου (άρθρο 31). Επιπρόσθετα, ακόμη και κράτη που δεν είναι μέλη του ΟΗΕ μπορεί να κληθούν να μετάσχουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας, εφόσον αποτελούν μέρος της διαφοράς που συζητείται. Φυσικά, οι όροι συμμετοχής του ορίζονται πάντα από το Συμβούλιο Ασφαλείας σύμφωνα με το άρθρο 32 (Baylis, Smith, Owens, 2013:436). Επίσης, το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι μόνιμο και αυτή η μονιμότητα έγκειται στο γεγονός ότι μπορεί να συγκληθεί οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια ενός έτους, μέσα σε χρονικό διάστημα μιας ώρας από την κατάθεση της αίτησης είτε από κράτος μέλος, είτε από κράτος που δεν είναι μέλος, είτε από το γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, είτε από τη Γενική Συνέλευση, στον εκάστοτε πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας. Την προεδρία με διάρκεια ενός μήνα αναλαμβάνουν με αλφαβητική σειρά και σύμφωνα με το αγγλικό αλφάβητο οι επικεφαλές των αντιπροσωπειών των κρατών μελών. Εναπόκειται, η αλλαγή του προέδρου γίνεται αυτόματα και δεν είναι αναγκαίο να υπάρχει αντιπρόεδρος (Ρούκουνας, 2020:504).

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας σε διαδικαστικά θέματα όπως ορίζονται ρητά στο άρθρο 27 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, λαμβάνονται με τη θετική ψήφο εννιά μελών συμπεριλαμβανόμενων υποχρεωτικά και τον 5 μόνιμων μελών του Συμβουλίου. Με απλά λόγια για κάθε θέμα εκτός διαδικασίας θα πρέπει οπωσδήποτε να συμφωνούν και τα πέντε μόνιμα μέλη του οργάνου.

Είναι αλήθεια πως κατά την Ψυχροπολεμική Περίοδο το Συμβούλιο Ασφαλείας ήταν ανενεργό. Μετά το πέρας αυτής της περιόδου το Συμβούλιο Ασφαλείας επί της ουσίας «αναστήθηκε». Αυτό φάνηκε εν τοις πράγμασι με την Ιρανική εισβολή στο Κουβέιτ το 1990. Έξι χρόνια μετά την εισβολή το Συμβούλιο πολλαπλασίασε τα Ψηφίσματα και απέκτησε ενεργό ρόλο στο παγκόσμιο γίγνεσθαι (Akande, 1997).

2.3 Η Γενική Γραμματεία του ΟΗΕ

Επιπλέον, στο άρθρο 97 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών αναφέρεται ρητά σαν κύριο όργανο του Οργανισμού η Γραμματεία (Secretariat) του ΟΗΕ, με επικεφαλής το Γενικό Γραμματέα (Secretary General). Επιπλέον, ο Γενικός Γραμματέας *εφιστά την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας για κάθε ζήτημα που κατά τη γνώμη του μπορεί να απειλήσει ή να διαταράξει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια* (Ρούκουνας, 2020:506). Η Γενική Γραμματεία έχει την αρμοδιότητα να εξυπηρετεί τα έτερα κύρια όργανα του ΟΗΕ και να διευθύνει τις πολιτικές και τα προγράμματα που έχουν θεσπιστεί από αυτά. Επιπλέον, διαθέτει γραφεία ανά την Υφήλιο και απασχολεί περίπου 40.000 άτομα προσωπικό, αν και δραστηριοποιείται κυρίως στη Νέα Υόρκη που αποτελεί την έδρα του ΟΗΕ.

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, προϊστάμενος της Γενικής Γραμματείας είναι ο Γενικός Γραμματέας που αποτελεί τον κύριο εκπρόσωπο του ΟΗΕ, αλλά και το πιο υψηλόβαθμο στέλεχος του. Ο διορισμός του γίνεται από τη Γενική Συνέλευση, έπειτα από σύσταση του Συμβουλίου Ασφαλείας για θητεία πέντε ετών, η οποία μπορεί να ανανεωθεί. Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ διευθύνει ένα πολυποϊκίλο γραφειοκρατικό όργανο, το οποίο επανδρώνεται από δημόσιους υπαλλήλους διαφόρων κρατών και πολιτισμών και προσπαθεί να κρατά τις ισορροπίες, αλλά και την ανεξαρτησία του Οργανισμού μέσα σε ένα μοτίβο αντιπαλότητας και ισχυρού ανταγωνισμού, που επικρατεί κυρίως ανάμεσα στα 5 κύρια μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας. Επιπρόσθετα, απολαμβάνει και κάποια περιθώρια επιρροής όσον αφορά την πολιτική κατεύθυνση του ΟΗΕ (Heywood, 2013:711).

2.4 Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ

Ένα ακόμη όργανο του ΟΗΕ, αποτελεί το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (Economic and Social Council - ECOSOC). Το εν λόγω όργανο αποτελείται από 54 μέλη, τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση. Η κύρια αρμοδιότητα του είναι ο συντονισμός της οικονομικής και κοινωνικής εργασίας του Οργανισμού, αλλά και της οικογένειας των οργανισμών του ΟΗΕ, με την επίβλεψη της δράσης ενός αχανούς σύμπαντος προγραμμάτων, ταμείων και εξειδικευμένων οργανισμών. Τέτοιους

οργανισμούς αποτελούν το ΔΝΤ και ο ΠΟΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, ο Οργανισμός του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση, τις Επιστήμες και τον Πολιτισμό (UNESCO) καθώς και το Ταμείο του ΟΗΕ για τα παιδιά (UNICEF). Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ διευρύνεται όλο και περισσότερο με το πέρασ του χρόνου και οι οργανισμοί του αυξάνονται, λόγω της ανάδυσης μεγαλύτερων και σημαντικότερων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων στο παγκόσμιο γίγνεσθαι (Heywood, 2013:712).

Στην πρώτη φάση της λειτουργίας του το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ είχε 18 μέλη, τα οποία έγιναν 27 το 1963 και από το 1971 έγιναν 54. Για γεωγραφικούς κυρίως λόγους, 14 μέλη του προέρχονται από την Αφρικανική Ήπειρο, 11 από την Ασία, 10 από τη Λατινική Αμερική, ενώ 13 μέλη ανήκουν στη λεγόμενη Δυτική ομάδα και τα εναπομείναντα 6 στην ανατολικοευρωπαϊκή ομάδα (Sprate, 2010). Στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο υπάρχει μια πληθώρα Οργανισμών που επικουρούν το έργο του και ασχολούνται με διάφορα επιμέρους ζητήματα. Τέτοια όργανα είναι οι Επιτροπές στατιστικής, οικονομικής ανάπτυξης, πληθυσμού, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κατάστασης των γυναικών, ναρκωτικών φαρμάκων καθώς επίσης και οι περιφερειακές Οικονομικές Επιτροπές για την Ασία, την Αφρική, τον Ειρηνικό, την Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική (Ρούκουνας, 2020:508).

Παρά τη διευρυμένη του υπόσταση, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ, εμφανίζει αδυναμία ανταπόκρισης στο μεγάλο φάσμα αντικειμένων που πραγματεύεται. Στην εποχή μας, ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει βρίσκεται στην περιορισμένη του σύνθεση, καθώς τα 54 μέλη του αποτελούν λιγότερο από το 1/3 των συνολικών μελών του ΟΗΕ και εναπόκειται κάθε του δραστηριότητα να ελέγχεται από τη Γενική Συνέλευση (Baylis, Smith, Owens, 2013:437). Επιπρόσθετα, ένα ακόμη μείζον ζήτημα αποτελεί το γεγονός ότι το ίδιο το Όργανο, δεν κατόρθωσε να ξεκαθαρίσει τους τομείς που θα είχαν σαν αποτέλεσμα την πλήρη πραγματοποίηση προγραμμάτων. Οι παραπάνω παράγοντες ήταν λογικό να προκαλέσουν αντιδράσεις και μάλιστα οδήγησαν στη δημιουργία άλλων διεθνών οργανισμών με περιεχόμενο που άπτεται καταρχήν στην αρμοδιότητα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), η UNIDO για τη βιομηχανική ανάπτυξη και άλλα πολλά (Ρούκουνας, 2020:508).

Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο είναι πάρα πολύ σημαντικό για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία επαφίενται και στις αρμοδιότητες του Συμβουλίου Ασφαλείας με στόχο τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας. Η μεταξύ τους συνεργασία είναι πολύ σημαντική για τις ανθρωπιστικές επεμβάσεις και πρέπει να εδραιωθεί στο εγγύς μέλλον, αφού η αυξημένη αλληλεπίδραση των δυο οργάνων έχει σαν αποτέλεσμα καλύτερα αποτελέσματα στο μείζον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για τη διατήρηση ενός ειρηνικού παγκόσμιου γίγνεσθαι (Breen, 2007).

2.5 Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών

Τέλος, πριν από κάτι παραπάνω από έναν αιώνα και συγκριμένα το 1907, κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης Ειρήνης που συντελέστηκε στη Χάγη, έγιναν προσπάθειες από τους διεθνείς δρώντες για τη δημιουργία ενός μόνιμου δικαστικού οργάνου για τις διεθνείς σχέσεις. Λόγω διαφωνιών μεταξύ των κρατών για τον τρόπο υποδείξεως των δικαστών, η πρόταση αυτή δεν τελεσφόρησε και μπήκε στο συρτάρι. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1920-1930 βρισκόταν σε λειτουργία το Διεθνές Δικαστήριο της Κεντρικής Αμερικής, χωρίς όμως να παρουσιάσει κάποια αξιοσημείωτη δραστηριότητα. Εν τοις πράγμασι, η ίδρυση του πρώτου μεγάλου Διεθνούς Δικαστηρίου συντελέστηκε μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτό ήταν το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης (ΔΔΔΔ) ένα ξεχωριστό διεθνές όργανο με έδρα τη Χάγη (Kolb, 2013). Το συγκεκριμένο Δικαστήριο ήταν σε λειτουργία από το 1922 έως το 1944, διάστημα στο οποίο εξέδωσε 27 γνωμοδοτήσεις και 31 αποφάσεις. Επέδειξε ιδιαίτερο ζήλο και δυναμισμό στο δικαιοδοτικό του έργο και τα κράτη που είχαν έννομο συμφέρον, δε δίσταζαν να προσφεύγουν σε αυτό για την επίλυση των διαφορών τους ενώ αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι τα διάδικα κράτη στη συντριπτική τους πλειοψηφία, συμμορφώθηκαν στις αποφάσεις του εν λόγω δικαστηρίου (Ρούκουνας, 2020:533).

Μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αναδύθηκε στη διεθνή κοινότητα η ανάγκη δημιουργίας ενός δικαιοδοτικού οργάνου το οποίο θα ήταν εντεταγμένο στους μηχανισμούς των Ηνωμένων Εθνών. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ΔΔΧ), αποτέλεσε τη διάδοχη κατάσταση του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης (ΔΔΔΔ). Όπως ορίζεται ρητά στο άρθρο 92 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είναι «*κύριο δικαστικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών*», ενώ το Καταστατικό του αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του Χάρτη. Η δημιουργία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης ήταν μια πολύ σημαντική εξέλιξη στον τομέα της δικαιοσύνης, στη διεθνή κοινότητα. Όσον αφορά στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου τα μικρά και μεσαία κράτη την επιζητούσαν σε σημαντικές διαφορές που δεν προέκυπτε λύση από τα άλλα όργανα του Οργανισμού. Πάρα ταύτα, οι Μεγάλες Δυνάμεις ήταν πάντοτε αντίθετες στην υποχρεωτική δικαιοδοσία του. Εναπόκειται, ούτε ο Χάρτης άλλα ούτε και το Καταστατικό του Δικαστηρίου δεν προβλέπουν υποχρεωτική δικαιοδοσία στις αποφάσεις του. Το Δικαστήριο αποκτά δικαιοδοσία μόνο όταν υπάρχει συναίνεση των αντίδικων μερών. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 36/3 του Χάρτη, παρέχεται στο Συμβούλιο Ασφαλείας η δυνατότητα να συστήσει στα διάδικα μέρη διαδικασίες και μεθόδους για την επίλυση κάποιας διαφοράς και να λαμβάνει υπόψη ότι όλες οι νομικές αντιδικίες θα πρέπει να παραπέμπονται στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Εν ολίγοις, το άρθρο αυτό αποτελεί το θεσμικό αντίβαρο διατήρησης της πρωτοβουλίας για προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης όταν υπάρχουν νομικά ζητήματα (Ρούκουνας, 2020:534).

Ο κύριος ρόλος του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης είναι να επιλύει σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το διεθνές δίκαιο, τις νομικές διαφορές που υποβάλλονται από τα

κράτη, καθώς επίσης και να δίνει γνωματεύσεις συμβουλευτικής φύσεως πάνω σε νομικά ζητήματα που υποβάλλονται από τα επίσημα όργανα του ΟΗΕ, καθώς επίσης και από τους εξειδικευμένους οργανισμούς του. Αποτελείται από 15 δικαστές, οι οποίοι εκλέγονται για θητεία 9 ετών ξεχωριστά από τη Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Επιπλέον, το 1/3 των δικαστών εκλέγεται κάθε 3 χρόνια. Τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας διαθέτουν πάντοτε από έναν δικαστή, ενώ όταν ένα κράτος προσφύγει στο Δικαστήριο και δεν έχει δικαστή, τότε του ορίζει έναν το ίδιο το Δικαστήριο. Ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου εκλέγονται από τα μέλη του με μυστική ψηφοφορία κάθε 3 έτη. Επιπρόσθετα, ο πρόεδρος σε όλες τις συναντήσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου προεδρεύει, εποπτεύει και διευθύνει τις εργασίες του, αλλά και αυτές των διαφόρων επιτροπών του, ενώ η ψήφος του έχει διπλή βαρύτητα σε περίπτωση ισοψηφίας (Heywood, 2013:564).

Γενικά, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είναι ότι καλύτερο έχει να επιδείξει ο σύγχρονος κόσμος σχετικά με την προσπάθεια εφαρμογής των νομικών κανόνων που διέπουν το διεθνές δίκαιο, στις διεθνείς διενέξεις. Επίσης, κατόρθωσε να καθορίσει με πολύ μεγάλη επιτυχία τις αρχές βάσει των οποίων θα εκδικάζονται και θα κρίνονται οι αντιδικίες. Επί παραδείγματι, το Δικαστήριο έχει καθορίσει με επιτυχία βασικές αρχές για επίλυση ζητημάτων που σχετίζονται με τα χωρικά ύδατα, τα δικαιώματα αλιείας, καθώς επίσης και τις μεθόδους εκτίμησης αλλά και καθορισμού της υφαλοκρηπίδας. Επιπλέον, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης έχει να επιδείξει ιστορικά την επίλυση κάποιων σημαντικών διενέξεων που ταλάνιζαν το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Ένα τέτοιο παράδειγμα ήταν οι συνοριακές διαφορές ανάμεσα στην Ονδούρα και το Ελ Σαλβαδόρ που είχαν οδηγήσει στο λεγόμενο «ποδοσφαιρικό πόλεμο» το 1969, αλλά και η βαρύνουσα και βίαιη διαμάχη ανάμεσα σε Νιγηρία και Καμερούν για την ιδιοκτησία πετρελαίου που επιλύθηκε εντέλει το 2002. Επιπρόσθετα, το Δικαστήριο έχει καταθέσει πληθώρα συμβουλευτικών γνωματεύσεων και έχει θέσει τις διεθνείς υποθέσεις σε έναν συγκεκριμένο τόνο, με την απόφαση του 1971 με την οποία κηρύχθηκε παράνομη η παρουσία της Νότιας Αφρικής στη Ναμίμπια να έχει δεσπόζουσα θέση και αποτέλεσε εντέλει την προετοιμασία του εδάφους για την τελική ανεξαρτησία της Ναμίμπια το 1989. Φυσικά, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είναι σαφές ότι έχει και σημαντικές αδυναμίες και μειονεκτήματα. Ένα από αυτά αποτελεί το γεγονός ότι η δικαιοδοσία του περιορίζεται αυστηρά στα κράτη, αποκλείοντας από την εκδίκαση υποθέσεων άτομα, επιχειρήσεις, ΜΚΟ και άλλους μη κρατικούς φορείς. Επιπρόσθετα, δεν έχει τη δυνατότητα να αναλάβει δράση σε μεγάλη κλίμακα ανθρωπιστικών ζητημάτων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η σοβαρότερη αδυναμία του Δικαστηρίου έγκειται στο γεγονός ότι η δικαιοδοσία του δεν είναι υποχρεωτική, ενώ δε διαθέτει κανένα μηχανισμό για την εφαρμογή των αποφάσεων του. Τα κράτη μέλη που υπέγραψαν τη σύμβαση για την ίδρυση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν αν θέλουν να βρίσκονται στην υποχρεωτική δικαιοδοσία του, υπογράφοντας μια προαιρετική ρήτρα. Μόλις το 1/3 των κρατών έχει υπογράψει την εν λόγω ρήτρα, ενώ τα κράτη έχουν και την επιλογή ανάκλησης των δεσμεύσεων της ρήτρας, όπως έπραξαν οι ΗΠΑ το 1984, όταν η Νικαράγουα ζήτησε γνωμοδότηση από το Δικαστήριο για το αν η

τοποθέτηση ναρκών στα λιμάνια της συνιστούσε παράβαση του διεθνούς δίκαιου (Heywood, 2013:564).

Επιπρόσθετα, η κρίση του Νταρφούρ αποτελεί μια χαρακτηριστική ιστορικά περίπτωση για το ρόλο του ΔΔΧ. Η παραπομπή του εν λόγω ζητήματος από το Συμβούλιο Ασφαλείας στο Δικαστήριο και η αδυναμία του τελευταίου να επιδείξει γρήγορα αντανakλαστικά, προκάλεσε δυσπιστία στο διεθνές στερέωμα για το αν μπορεί εντέλει να λειτουργήσει σαν σοβαρός αποτρεπτικός παράγοντας μελλοντικών εγκλημάτων. Το ίδιο το Συμβούλιο Ασφαλείας θα έπρεπε να ενισχύσει τις πρωτοβουλίες του ΔΔΧ και να μην υπόκειται σε πολιτικές εκτιμήσεις και συμφέροντα οι εκάστοτε παραπομπές σε αυτό. Η εξάρτηση του από το Συμβούλιο Ασφαλείας στην επιβολή των αποφάσεων είναι το μεγαλύτερο μειονέκτημα του (Schabas, 2010).

Κεφάλαιο 3: Ο ΟΗΕ και η διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας στο διεθνές στερέωμα

Σε αυτό το κεφάλαιο θα μελετήσουμε ίσως τον σημαντικότερο λόγο ύπαρξης του ΟΗΕ που δεν είναι άλλος από τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας στο διεθνές στερέωμα (Otunnu, 1995). Οι επιδόσεις του ΟΗΕ στα εν λόγω μείζονα ζητήματα, διαμορφώθηκαν και συνεχίζουν να διαμορφώνονται από το παγκόσμιο πολιτικό πλαίσιο. Οι αλλαγές από την ίδρυση του Οργανισμού το 1945 είναι σαφέστατα πολλές σε διεθνές κοινωνικό επίπεδο. Ο Ψυχρός Πόλεμος ανάμεσα σε ΗΠΑ και Σοβιετική Ένωση έφερε εμπόδια στη λειτουργία του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ λόγω της δυνατότητας ασκήσεως βέτο, όταν θίγονταν ή απειλούνταν τα συμφέροντα μιας εκ των δυο παγκόσμιων υπερδυνάμεων. Ενδεικτικά, το διάστημα από το 1945 έως το 1990 ασκήθηκαν 193 βέτο στο Συμβούλιο, ενώ από το 1990 έως το 2010 ασκήθηκαν 23 βέτο, μια διαφορά ιδιαίτερα αισθητή. Επιπρόσθετα, παρά το γεγονός ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών προέβλεπε δημιουργία στρατού με τη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ασφαλείας και κρατών που συναινούσαν σε αυτή την προοπτική, η εν τοις πράγμασι δημιουργία του δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ εξαιτίας της αντιπαλότητας Δύσης και Ανατολής, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να λειτουργήσει το Συμβούλιο Ασφαλείας όπως το οραματίστηκαν οι ιδρυτές του (Baylis, Smith, Owens, 2013:440)

Εξαιτίας της ασυμφωνίας των κρατών, ιδιαίτερα ως προ τη δημιουργία ενός στρατού επήλθαν κάποιες αλλαγές. Πρωτίστως, καθιερώθηκε η αντιπροσώπευση του Συμβουλίου από έναν αντιπρόσωπο που όριζε το ίδιο ώστε να ενεργεί εκ μέρους του. Παραδείγματα αποτελούν η σύγκρουση της Κορέας το 1950 αλλά και ο Πόλεμος του Κόλπου το 1990, με τις ΗΠΑ να δρουν κυρίως μαζί με τους συμμάχους τους. Επιπλέον, υπήρξαν αρκετές

περιπτώσεις κλασικής διατήρησης της ειρήνης και μια από αυτές ήταν όταν στάλθηκε μια δύναμη του ΟΗΕ στην Αίγυπτο για να διευκολύνει την έξοδο των βρετανικών και των γαλλικών δυνάμεων από τη Διώρυγα του Σουέζ. Άλλες κλασικές ειρηνευτικές αποστολές ήταν η επιτήρηση της Πράσινης Γραμμής στην Κύπρο και στα Υψίπεδα του Γκολάν. Επιπλέον, μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αναδύθηκε και άλλη μια μορφή διατήρησης της ειρήνης η λεγόμενη «επιβολή της ειρήνης». Αυτές οι ειρηνευτικές δυνάμεις ενδέχεται να ασκήσουν και βία για ανθρωπιστικούς σκοπούς, βασιζόμενες πολλές φορές στο Κεφάλαιο 7 του Χάρτη των ΗΕ. Οι δυνάμεις αυτές χρησιμοποιούνται όταν υπάρχει αναταραχή στο εσωτερικό των κρατών και εναπόκειται να αντιμετωπίσουν εμφύλιους πολέμους και διεθνείς συγκρούσεις. Φυσικά, είναι εξαιρετικά δύσκολο για τις εν λόγω δυνάμεις να διατηρήσουν μια ουδέτερη στάση και γίνονται στόχος από όλες τις αντιμαχόμενες πλευρές. (White, 1997). Ιστορικά παραδείγματα αποτελούν η επέμβαση στη Σομαλία αλλά και τη Γιουγκοσλαβία κατά τη δεκαετία του 1990. Επιπλέον στο Κονγκό οι ειρηνευτικές δυνάμεις του ΟΗΕ βοήθησε τον εθνικό στρατό στην επίθεση κατά των ανταρτών που είχαν σαν αποτέλεσμα φρικαλεότητες και βίαια αντίποινα. Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ σημείωσαν ραγδαία αύξηση στις αρχές της δεκαετίας του 90. Ενδεικτικά, το 1994 απασχολούνταν περίπου 80.000 άτομα σαν στρατιωτικό προσωπικό ανά την υφήλιο, αριθμός που είναι 7 φορές μεγαλύτερος από του 1990 (Pugh, 2001:115). Ενώ στα τέλη του 2009 ο αριθμός των ειρηνευτικών δυνάμεων (στρατού και αστυνομίας) στις 19 ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ ήταν περίπου 100.000 άτομα (Baylis, Smith, Owens, 2013:441)

Στα πλαίσια της διατήρησης της ειρήνης και της ασφάλειας στο διεθνές στερέωμα ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 2005 σαν ένα συμβουλευτικό και επικουρικό όργανο του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης η Επιτροπή Οικοδόμησης Ειρήνης των Ηνωμένων Εθνών. (Thakur, 2016). Η πρόταση για την ίδρυση της Επιτροπής προήλθε πρώτα από το Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής Υψηλού Επιπέδου για τις Απειλές, τις Προσκλήσεις και την Αλλαγή. Οι υφιστάμενοι μηχανισμοί για την εξασφάλιση του υψίστου διακυβεύματος της ειρήνης και της ασφάλειας θεωρήθηκαν ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων αναγκών, που προέκυψαν στο παγκόσμιο γίνεσθαι. Η Επιτροπή Οικοδόμησης Ειρήνης έχει ως σαν στόχο να παράσχει στοχευμένη στήριξη σε χώρες κατά τη ρευστή φάση μετά από κάποια σύρραξη για την αποτροπή επανάληψης και περαιτέρω συγκρούσεων. Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει στρατηγικές για την ανάκαμψη ενός κράτους μετά από κάποια σύγκρουση και βοηθάει στη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των δρώντων που εμπλέκονται σε δραστηριότητες μετά τη σύγκρουση (Baylis, Smith, Owens, 2013:442).

3.1 Αντιμετώπιση διεθνών κρίσεων στα πλαίσια του ΟΗΕ

Στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών αναγράφεται ρητά και με πανηγυρικό τρόπο στο άρθρο 2 παράγραφος 4 η απαγόρευση της χρήσεως βίας ως εξής: « Όλα τα μέλη θα απέχουν στις διεθνείς τους σχέσεις από την απειλή ή τη χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους ή κατά οποιονδήποτε άλλο τρόπο ασυμβίβαστο προς τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών ». Ο συγκεκριμένος κανόνας αποτελεί το γενικό πλαίσιο όντας εθιμικός και συμβατικός, που καθιστά έκνομη τη χρήση βίας μεταξύ των διεθνών δρώντων. Στο συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο δεν απεφεύχθησαν οι ερμηνευτικές διαμάχες, καθώς πολλοί υποστηρίζουν ότι το συγκεκριμένο άρθρο απαγορεύει μόνο την ένοπλη βία και δεν αποκλείει περιπτώσεις έμμεσης βίας σε ένα κράτος όπως είναι η οικονομική βία, που ασκείται συνήθως από ένα οικονομικά ισχυρό κράτος σε ένα οικονομικά ασθενέστερο (Ρούκουνας, 2020:512).

Η κύρια εξαίρεση της απαγόρευσης χρήσης βίας στο διεθνές στερέωμα αφορά τη λεγόμενη «νόμιμη άμυνα». Επιπλέον, εξαίρεση αποτελεί και η μονομερής επέμβαση σε τρίτο κράτος με εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Οι πρόσφατες και μεγάλες ανθρωπιστικές κρίσεις στη Γιουγκοσλαβία, στο Ιράκ στη Συρία, στο Αφγανιστάν αλλά και στην Ουκρανία όπου συστηματικά παραβιάστηκαν ανθρώπινα θεμελιώδη δικαιώματα με σωρεία εγκλημάτων πολέμου και κατά της ανθρωπότητας, επανέφεραν σε περίοπτη θέση στη συζήτηση το ζήτημα παρέμβασης τόσο των διεθνών οργανισμών όσο και ένοπλης επέμβασης τρίτων κρατών σε αυτές τις περιοχές. Υπάρχει βέβαια μια τάση να νομιμοποιηθεί η επέμβαση για τη διάσωση του πληθυσμού μιας χώρας υπό αυστηρές προϋποθέσεις, χωρίς ακόμα να έχει μεταβληθεί το ισχύον νομικό πλαίσιο που αναγνωρίζει μόνο τις 2 περιπτώσεις νόμιμης άσκησης βίας που αναφέραμε παραπάνω (Ρούκουνας, 2020:513).

Επιπρόσθετα, «Θεμελιώδεις είναι για τη νόμιμη άσκηση της άμυνας οι προϋποθέσεις της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας». Κατά το άρθρο 51 του Χάρτη: «Τίποτε από τα περιλαμβανόμενα στον παρόντα Χάρτη δε θα παρεμποδίζει το φυσικό δικαίωμα ατομικής και συλλογικής άμυνας στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος των Ηνωμένων Εθνών υφίσταται ένοπλη επίθεση, ώσπου το Συμβούλιο Ασφαλείας να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας. Τα μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη κατά την άσκηση του δικαιώματος της άμυνας θα αναφέρονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας και δεν θα εμποδίσουν με κανένα τρόπο την εξουσία και την υποχρέωση του Συμβουλίου Ασφαλείας, σύμφωνα με τον παρόντα Χάρτη, να αναλάβει οποιαδήποτε δράση θα έκρινε αναγκαία για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας» (Άρθρο 51, Χάρτης των ΗΕ). Τα εν λόγω άρθρο επικαλούνται τόσο τα κράτη που παραβιάζουν τον Χάρτη πραγματοποιώντας ένοπλες επιθέσεις σε βάρος άλλων κρατών, όσο και τα κράτη που δέχονται ένοπλη επίθεση και έχουν το δικαίωμα να απαντήσουν με ένοπλα μέσα για να προστατεύσουν την εθνική κυριαρχία τους. Σε όλες

τις περιπτώσεις το δίχως άλλο η απάντηση στην επίθεση περιμένει τη λήψη μέτρων από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις του παρελθόντος το Συμβούλιο Ασφαλείας αδρανοποιήθηκε λόγω αρνησικυρίας (veto) κάποιας Μεγάλης Δύναμης ή και απροθυμίας (Ρούκουνας, 2020:514).

Γενικότερα, τα όργανα του ΟΗΕ και ειδικότερα η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας και η Γενική Γραμματεία που είναι τα τρία κυριότερα, έχουν αρμοδιότητες για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που ορίζονται ρητά στα Κεφάλαια 6 και 7 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Το Κεφάλαιο 6 φέρει την ονομασία «*Ειρηνική διευθέτηση διαφορών*» (άρθρα 33-38), ενώ το Κεφάλαιο 7 έχει τον τίτλο «*Δράση σε περίπτωση απειλής κατά της ειρήνης, διαρρήξεως της ειρήνης και επιθετικών πράξεων*» (άρθρα 39-51).

Το άρθρο 33 του Χάρτη ορίζει τον πίνακα των διαδικασιών για ειρηνική επίλυση διεθνών διαφορών και δίνει ρητά την αρμοδιότητα στο Συμβούλιο Ασφαλείας να καλέσει τα αντίδικα κράτη αν φυσικά το κρίνει αναγκαίο, για να λύσουν την εκάστοτε διαφορά με τα συγκεκριμένα μέσα. Αυτά τα μέσα είναι η διαπραγμάτευση, η έρευνα, η διαιτησία, η συνδιαλλαγή, ο δικαστικός διακανονισμός, η προσφυγή σε περιφερειακά όργανα και άλλα. Επιπλέον, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει και τη δυνατότητα να διερευνήσει αν μια διαφορά (dispute) ή κατάσταση (situation) μεταξύ κρατών είναι ικανή να απειλήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια (άρθρο 34). Επίσης, οποιοδήποτε κράτος είτε είναι μέλος του ΟΗΕ είτε όχι, έχει τη δυνατότητα να φέρει ενώπιον και της Γενικής Συνελεύσεως εκτός του Συμβουλίου Ασφαλείας οποιαδήποτε διαφορά ή κατάσταση μπορεί να απειλήσει την ειρήνη και την ασφάλεια στο διεθνές στερέωμα (άρθρο 35). Το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει τη δυνατότητα να συστήσει μεθόδους επίλυσης της εκάστοτε διαφοράς στα αντιμαχόμενα κράτη λαμβάνοντας υπόψη μεθόδους που ήδη έχουν υιοθετηθεί κατά το παρελθόν και μη παραβλέποντας το γεγονός ότι οι διαφορές νομικού περιεχομένου παραπέμπονται στο Διεθνές Δικαστήριο (άρθρο 36). Αν μετά από όλες αυτές τις ενέργειες η αντιδικία ανάμεσα στα κράτη παραμένει και απειλεί τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, τότε το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί σύμφωνα με το άρθρο 37 να υποδείξει τον τρόπο επίλυσης της διαφοράς μεταξύ των κρατών, πράγμα που δεν έχει πράξει καμία φορά από καταβολής του έως και σήμερα (Ρούκουνας, 517:2020).

Επιπρόσθετα, η Γενική Συνέλευση σύμφωνα με τα άρθρα 10-13 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών έχει τη δυνατότητα να θέτει προς εξέταση οποιοδήποτε ζήτημα αφορά τις διεθνείς σχέσεις. Μέχρι και σήμερα η Γενική Συνέλευση έχει παρέμβει σε όλες τις μεγάλες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές υποθέσεις που ταλάνισαν κατά καιρούς το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Συν τοις άλλοις, η Γενική Συνέλευση έχει δείξει πολλές φορές την ευαισθησία της σε θέματα θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και συχνά υποκαθιστά το Συμβούλιο Ασφαλείας. Η υπόθεση της Κορέας το 1950-1953 είναι μια από τις σημαντικότερες ιστορικά παρεμβάσεις της Γενικής Συνελεύσεως στο όνομα του ΟΗΕ για την αντιμετώπιση της επιθέσεως στη Νότια Κορέα από τη Βόρεια Κορέα. Η Γενική Συνέλευση παρέκαμψε το Συμβούλιο Ασφαλείας με το Ψήφισμα 377 (V) που έφερε την ονομασία «*Ενωμένοι για την Ειρήνη*». Πρωτίστως κατέστησε σαφές πως όταν

το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν μπορεί να πάρει μια απόφαση σε περίπτωση απειλής για την ειρήνη και την ασφάλεια, μπορεί να το υποκαταστήσει και να συστήσει στα κράτη μέλη συλλογική χρήση βίας για την αποκατάσταση της ειρήνης στο διεθνές στερέωμα και εναπόκειται τα κράτη που συμμορφώνονται με τη σύσταση της Συνέλευσης ενεργούν νομότυπα παρά τη ρητή απαγόρευση χρήσης βίας σύμφωνα με το άρθρο 2(4) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Από την άλλη και ο ρόλος του Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών καθώς και των συνεργατών του είναι πολύ σημαντικός, ειδικότερα σε καταστάσεις διεθνών κρίσεων και στις διαδικασίες παρεμβάσεως σε αυτές, της προβολής των διεθνών αντιδικιών στα αρμόδια όργανα αλλά και εφαρμογής των αποφάσεων τους αφού για να συμβούν όλα τα παραπάνω συνδέονται 3 παράγοντες: ο νομικός παράγοντας, ο πολιτικός παράγοντας και τέλος και ο ανθρώπινος παράγοντας.

Όσον αφορά την πρόσφατη εισβολή της Ρωσίας σε ένα κυρίαρχο κράτος όπως η Ουκρανία και μαζί με την αδιάλλακτη στάση του NATO στη συνάντηση του Βουκουρεστίου, η πρόκληση της Ρωσίας παίρνει ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις όντας εκ διαμέτρου αντίθετη με το Χάρτη των ΗΕ αλλά και τους εν γένει κανόνες που διέπουν το διεθνές δίκαιο. Η Ρωσία παραβίασε το διεθνές δίκαιο και τις συμφωνίες του Μινσκ το 2014, ενώ παραβίασε συθέμελα ανθρώπινα θεμελιώδη δικαιώματα. Ο εν λόγω πόλεμος αποκάλυψε δυστυχώς πόσο αναποτελεσματικός ήταν εν προκειμένω ο ΟΗΕ εν έτει 2022 σε ό,τι αφορά την πρόληψη των ένοπλων συγκρούσεων, αλλά και στις διαπραγματεύσεις για κατάπαυση του πυρός αφού ξέσπασαν οι ένοπλες συγκρούσεις (Zayas, 2022). Από την άλλη, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι χάριν στις δράσεις του ΟΗΕ για τη διατήρηση της ειρήνης και της προστασίας των ανθρωπίνων θεμελιωδών δικαιωμάτων έχουν προστατευτεί πολλοί άνθρωποι που βιώνουν τον πόλεμο εκατέρωθεν, με τη δυνατότητα του ΟΗΕ ανάθεσης της ατζέντας στο Συμβούλιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΗΕ με βάση τις συμβάσεις που υπεγράφησαν στη Γενεύη το 1949, για την προστασία και τη διάσωση θυμάτων του πολέμου (Perbawa, 2022).

3.2 Επέμβαση στο εσωτερικό των κρατών από τον ΟΗΕ

Με το πέρας του χρόνου από καταβολής της ίδρυσης του ΟΗΕ, έγινε σαφές από τους διεθνείς δρώντες ότι οι ασυμβίβαστες έννοιες της ειρήνης και της ασφάλειας περιλάμβαναν σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανθρώπινη ασφάλεια και τη δικαιοσύνη και αναμενόταν από τα Ηνωμένα Έθνη να εισχωρήσουν στα ενδότερα κάποιων κρατών, αναλαμβάνοντας έτσι έναν αποφασιστικότερο ρόλο στην προάσπιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό του εκάστοτε κράτους. Φυσικά, μια μεγάλη δυσκολία για να γίνει αυτό εν τοις πράγμασι ήταν η σύγκρουση με το λεγόμενο δόγμα της μη επέμβασης. Επέμβαση θεωρείται η *εισβολή ενός εξωτερικού δρώντα σε ένα κράτος χωρίς να έχει τη συναίνεση του, με απώτερο σκοπό να μεταβάλλει τις πολιτικές και την κυβερνητική λειτουργία, προς το συμφέρον του δρώντα που επεμβαίνει* (Vincent, 1974). Όταν ιδρύθηκε ο ΟΗΕ, η κυριαρχία ήταν ο θεμέλιος λίθος ενός κράτους. Τα κράτη ήταν ισότιμα μέλη τόσο της διεθνούς κοινότητας όσο και απέναντι στους κανόνες που διέπουν

το διεθνές δίκαιο. Προφανώς, η κρατική κυριαρχία δήλωνε αδιαμφισβήτητα ότι τα κράτη δεν αναγνώριζαν ως ανώτερη καμία αρχή πέραν αυτών ούτε κάποια ανώτερη δικαιοδοσία. Η αποκλειστική δικαιοδοσία εντός των συνόρων ανήκε αποκλειστικά στα κράτη κάτι που καθιερώθηκε ρητά στο Άρθρο 2(7) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Οι σημαντικότερες διακηρύξεις της Γενικής Συνέλευσης, κάνουν αναφορά στην ευθύνη που έχει το εκάστοτε κράτος να αντιμετωπίσει συγκρούσεις που απειλούν την εθνική του κυριαρχία. Με ένα ψήφισμα όμως από τη Γενική Συνέλευση που έλαβε χώρα το 1991 έφερε τη χαλάρωση αυτής της αρχής. Το εν λόγω ψήφισμα ανέφερε ότι: *«Η κυριαρχία, η εδαφική ακεραιότητα και η εθνική ενότητα των Κρατών πρέπει να γίνονται πλήρως σεβαστές σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Στο πλαίσιο αυτό η ανθρωπιστική βοήθεια θα πρέπει να παρέχεται με τη συναίνεση της χώρας που θίγεται καταρχήν βάσει έκκλησης από τη χώρα που θίγεται»* (A/RES/46/182). Επιπρόσθετα, στην Παγκόσμια Διάσκεψη κορυφής του 2005 η Γενική Συνέλευση υποστήριξε ότι αν οι εθνικές αρχές *«δεν είναι σαφώς σε θέση να προστατέψουν τον πληθυσμό από τη γενοκτονία, τα εγκλήματα πολέμου την εθνοκάθαρση και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας»* και αν τα ειρηνικά μέσα είναι ανεπαρκή η διεθνής κοινότητα θα μπορούσε να παρέμβει μέσω του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ σύμφωνα με το κεφάλαιο 7 του Χάρτη (Baylis, Smith, Owens, 2013:444). Επί παραδείγματι, το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που ενέκρινε την επέμβαση στο Ιράκ μετά το πέρας του Πολέμου του Κόλπου δεν παραβίαζε την κυριαρχία του Ιράκ αφού υπήρχε η συγκατάθεση του Saddam Hussein. Επιπλέον, το Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας το 1992 αρχικά ενέκρινε την επέμβαση των Ηνωμένων Εθνών στη Σομαλία μετά από αίτημα του κράτους. Επιπρόσθετα, ένα ακόμα ψήφισμα για τη Σομαλία, έδινε την εξουσιοδότηση στις ΗΠΑ να επέμβουν χωρίς τη συγκατάθεση των σομαλικών αρχών. Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι εκείνη την περίοδο δεν υπήρχε σταθερή σομαλική κυβέρνηση. Πάρα ταύτα, η δυσκολία χαλάρωσης της αρχής της μη επέμβασης είναι ένα πολύ σημαντικό γεγονός και ένα παράδειγμα που το αποδεικνύει ήταν η απροθυμία του ΟΗΕ να στείλει ειρηνευτικές δυνάμεις στο Νταρφούρ χωρίς τη συγκατάθεση της σουδανικής κυβέρνησης. Εντέλει, έπειτα από πυρετώδεις διαπραγματεύσεις και πολυμερή διπλωματία το Σουδάν συναίνεσε και η δύναμη εγκαταστάθηκε επίσημα τον Ιούλιο του 2007 (Baylis, Smith, Owens, 2013:445). Εναπόκειται, ο φόβος πολλών διεθνών δρώντων στο διεθνές στερέωμα, ότι όλη η πορεία δείχνει μοιραία να οδηγεί σε μια χαλάρωση της αρχής της μη επέμβασης από τα Ηνωμένα Έθνη και αυτό θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε στρατιωτική δράση κάποιων κρατών χωρίς την έγκριση του ΟΗΕ. Ο πρόσφατος πόλεμος Ρωσίας Ουκρανίας είναι ένα τέτοιο παράδειγμα. Αλλά ο κίνδυνος είχε φανεί και στην περίπτωση του Ιράκ το 2003 που θα εξετάσουμε ενδελεχώς στο επόμενο κεφάλαιο (Baylis, Smith, Owens, 2013:445)

Εν ολίγοις, η απροθυμία των Ηνωμένων Εθνών να επεμβαίνουν στα ενδότερα ενός κράτους με σκοπό την προάσπιση των ατομικών δικαιωμάτων είναι μια κίνηση προς την άνευ όρων κυριαρχία. Το άρθρο 2(7) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών θα πρέπει να ερμηνευτεί με αυστηρό τρόπο, καθώς δεν μπορεί να υπάρξει επέμβαση χωρίς πρώτα τη συναίνεση του εκάστοτε κράτους. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι τα Ηνωμένα Έθνη έχουν

μικτές επιδόσεις στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Εν συγκρίσει με τους διθυράμβους σχετικά με τις δυνατότητες του ΟΗΕ κατά τη δεκαετία του 90, οι μεγάλες διαφωνίες και αντιπαράθεσεις στη διάρκεια του πολέμου στο Ιράκ ήταν πολύ μεγάλες καθώς έφεραν και πάλι στο επίκεντρο της συζήτησης για το ποιοι δρώντες και θεσμοί μπορούν να είναι αποτελεσματικοί για τη διενέργεια ειρηνευτικών επιχειρήσεων με γνώμονα το ισχυρό διακύβευμα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που σαφώς αφορά ολόκληρη την ανθρωπότητα με διαφόρους δρώντες έξω από τα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών, όπως περιφερειακές οργανώσεις αλλά και ειδικές διακρατικές συμμαχίες να συμμετέχουν σε τέτοιες ειρηνευτικές δραστηριότητες και επιχειρήσεις.

3.3 Μελέτη Περίπτωσης: Ο ΟΗΕ και το Ιράκ

Για να αντιληφθούμε καλύτερα το εν λόγω κεφάλαιο, είναι σημαντικό να αναλύσουμε ένα χαρακτηριστικό και ιστορικό παράδειγμα ανάμειξης του ΟΗΕ στα ενδότερα ενός κυρίαρχου κράτους στη σύγχρονη ιστορία και γι' αυτό θα μελετήσουμε την περίπτωση ανάμειξης του στο Ιράκ. Τα γεγονότα στον πόλεμο του Κόλπου επισπεύστηκαν τον Αύγουστο του 1990 με την εισβολή στο Κουβέιτ από το Ιράκ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ δείχνοντας καίρια αντανakλαστικά καταδίκασε αμέσως αυτή την εισβολή, επέβαλε οικονομικές κυρώσεις στο Ιράκ (απόφαση αρ.661), απαίτησε από την ιρακινή κυβέρνηση την απόσυρση των στρατευμάτων (απόφαση αρ. 660), ενώ επέβαλε ημερομηνία με αριθμό λήξης για την απόσυρση των στρατευμάτων από το έδαφος του Κουβέιτ (απόφαση αρ.665). Πάρα ταύτα, ο Ιρακινός ηγέτης Saddam Hussein αρνήθηκε να συμμορφωθεί στις απαιτήσεις των Ηνωμένων Εθνών, μια απόφαση που οδήγησε στην γνωστή επιχείρηση «Καταιγίδα της Ερήμου», μια επιχείρηση στρατιωτικής επέμβασης με ηγέτιδα δύναμη τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και τη συνδρομή ακόμη 30 κρατικών διεθνών δρώντων. Η εν λόγω επιχείρηση ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 1991 (Heywood, 2013:717). Οι Ιρακινές δυνάμεις ηττήθηκαν πολύ σύντομα, σε ένα διάστημα τεσσάρων ημερών και επέστρεψαν πίσω στα σύνορα τους. Εντέλει, μετά από αυτό το γεγονός ο Ιρακινός ηγέτης Saddam Hussein συμφώνησε σε συναίνεση με τις απαιτήσεις και αποφάσεις του ΟΗΕ και της διεθνούς κοινότητας. Ωστόσο, η τρομοκρατική επίθεση στους δίδυμους Πύργους στο εσωτερικό των ΗΠΑ, είχε σαν αποτέλεσμα τη δριμεία όξυνση της πίεσης από τις ΗΠΑ. Το Ιράκ σαν φυσικό και επόμενο της επομένης ημέρας από την τρομοκρατική επίθεση, μπήκε για τα καλά στη μαύρη λίστα του Προέδρου των ΗΠΑ George Bush και εντάχθηκε στον λεγόμενο «άξονα του κακού» σε ένα ευρύ πλαίσιο του πολέμου εναντίον της τρομοκρατίας (Baylis, Smith, Owens, 2013:445).

Παρά το γεγονός της επιβολής σκληρών οικονομικών κυρώσεων από τον ΟΗΕ, για τουλάχιστον μια δεκαετία το Ιράκ φερόταν να συνεχίζει να αναπτύσσει όπλα διασποράς και μαζικής καταστροφής, απειλώντας την περιφερειακή και παγκόσμια ασφάλεια. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ έδωσε στο Ιράκ το Νοέμβριο του 2002 μια *«τελευταία ευκαιρία να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις του να αφοπλιστεί»* (απόφαση αρ.1441). Όμως, ένας συνασπισμός δυνάμεων από τις ΗΠΑ, την Ισπανία και τη Βρετανία

προσπάθησε να αποσπάσει την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας για στρατιωτική επέμβαση στο Ιράκ, εξαιτίας της άρνησης του να συμμορφωθεί με το άρθρο 1441. Η έγκριση δε δόθηκε τελικά από το ανώτατο όργανο του ΟΗΕ, γεγονός που οδήγησε στην εισβολή στο Ιράκ από τις ΗΠΑ και έναν «συνασπισμό των προθύμων». Πάρα ταύτα και παρά το γεγονός του υφιστάμενου πολέμου κατά της τρομοκρατίας τα κίνητρα ήταν αρκετά αμφιλεγόμενα και περίπλοκα (Heywood, 2013:717).

Το πρόσχημα για τον πόλεμο διατράνωνε την ανάπτυξη και κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής από το Ιράκ, κατά παράβαση πολλών παρελθοντικών ψηφισμάτων του ΟΗΕ. Αργότερα τέθηκε στο προσκήνιο η παραβίαση των ανθρωπίνων θεμελιωδών δικαιωμάτων σαν δικαιολογία, καθώς η αδυναμία εύρεσης όπλων μαζικής καταστροφής στο Ιράκ ενίσχυσε τη θέση των επικριτών τους για αδικαιολόγητο πόλεμο (Macirella, 2010). Οι απόψεις των διεθνών δρώντων για τη στάση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ υπήρξαν ποικίλες. Από τη μια, τόσο Αμερικανοί, όσο και Βρετανοί διπλωμάτες εστίασαν στο Ψήφισμα 687 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών του 1991, που απαιτούσε την καταστροφή των Ιρακινών όπλων μαζικής καταστροφής με την επίβλεψη του ΟΗΕ, καθώς και στο Ψήφισμα 1441 του 2002 που απειλούσε με συνέπειες σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Όλα τα παραπάνω είχαν σαν αποτέλεσμα να πληγεί η αξιοπιστία των Ηνωμένων Εθνών καθώς η ΗΠΑ μαζί με κάποια άλλα κράτη προχώρησαν σε στρατιωτική επέμβαση στο Ιράκ χωρίς την έγκριση του ΟΗΕ. Εναπόκειται, ο παγκόσμιος φόβος ότι οι ΗΠΑ θα είχαν ολοένα και μεγαλύτερη ροπή στο να ενεργούν χωρίς την έγκριση των Ηνωμένων Εθνών (Baylis, Smith, Owens, 2013:445). Το παραπάνω απεδείχθη και εν τοις πράγμασι με τη δήλωση της Στρατηγικής Εθνικής Ασφάλειας της κυβέρνησης Bush το Σεπτέμβριο του 2002 που είχε ως εξής: *«Θα είμαστε έτοιμοι να ενεργήσουμε χωριστά αν αυτό απαιτούν τα συμφέροντα και οι μοναδικές μας ευθύνες»* (NSS 2022:31).

Η σημασία της ανάμειξης του ΟΗΕ στον πόλεμο του Ιράκ, δείχνει ξεκάθαρα τα πλεονεκτήματα αλλά και τις μεγάλες αδυναμίες στην προσπάθεια διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας στη μεταψυχροπολεμική εποχή της μετανεωτερικότητας. Επιπλέον, δείχνει και το βαθμό που το διεθνές περιβάλλον καθορίζει την αποτελεσματικότητα του ΟΗΕ (Heywood, 2013:717). Ο Πόλεμος του Κόλπου το 1991 αποτελεί το καλύτερο παράδειγμα για την εφαρμογή της συλλογικής ασφάλειας που αποτυπώθηκε με την έγκριση της λεγόμενης «Καταιγίδας της Ερήμου» από το Συμβούλιο Ασφαλείας, όπως και η απόφαση των ΗΠΑ στην προκειμένη περίπτωση να μην ενεργήσουν έξω από τα πλαίσια των αποφάσεων του ΟΗΕ. Με το πέρας του Ψυχρού Πολέμου έγινε δυνατή η επέμβαση στο Ιράκ και αυξήθηκε η εμπιστοσύνη και η ομοφωνία ανάμεσα στα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας. Βέβαια η εξάρτηση του ΟΗΕ από το στρατιωτικό ρόλο των ΗΠΑ μαρτυρούσε και την έλλειψη στρατιωτικής ισχύος του ΟΗΕ και φυσικά την εξάρτηση του από τη μοναδική υπερδύναμη στο παγκόσμιο στερέωμα εκείνη την εποχή. Υπάρχουν κάποιες γνώμες που υποστηρίζουν ότι ο Πόλεμος του Κόλπου έλαβε χώρα για τα εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ, την στρατιωτική τους αυτοπεποίθηση και δυναμική, με απώτερο σκοπό την υιοθέτηση μιας πιο μονομερούς εξωτερικής πολιτικής (Heywood, 2013:718). Αυτή η

μονομερής πολιτική φάνηκε στην εισβολή στο Ιράκ το 2003. Ο τότε γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Kofi Annan επικοινωνούσε χωρίς επιφυλάξεις ότι αυτή η ο πράξη των ΗΠΑ συνιστούσε κατάφορη παραβίαση των κανόνων που διέπουν το διεθνές δίκαιο, δεδομένου ότι δεν έλαβα ποτέ την έγκριση από το Συμβούλιο Ασφαλείας, ενώ καταπατούσε κατάφορα τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Ο συγκεκριμένος πόλεμος έδειξε ότι ο ΟΗΕ θα μπορούσε να υποβαθμιστεί σε έναν παρατηρητικό ρόλο με την ηγεμονία των ΗΠΑ να δεσπόζει στο διεθνές στερέωμα. Πάρα ταύτα αν και το κύρος του ΟΗΕ πλήγηκε από την παράκαμψη των ΗΠΑ δεν είναι δεδομένο ότι ο ρόλος του συνεχώς υποβαθμίζεται. Άλλωστε, η ανάληψη μονομερούς δράσης από τα κράτη χωρίς την έγκριση του ΟΗΕ οδήγησε στην αποδυνάμωση της ήπιας ισχύος των ΗΠΑ παρά τις αντιθέσεις των μόνιμων μελών του Συμβουλίου (Heywood, 2013:718). Φυσικά, τα επακόλουθα της εισβολής αλλά και οι δυσκολίες που υπάρχουν ακόμη και σήμερα στο Ιράκ διατρανώνουν την ανάγκη για διεθνή συνεργασία. Ο ΟΗΕ μπορεί να βοηθήσει σε αυτό είτε ενισχύοντας τη νομιμότητα μιας στρατιωτικής επέμβασης, είτε με στρατηγικές ανοικοδόμησης και κατανομής των παγκόσμιων κινδύνων που απειλούν την ειρήνη και την ασφάλεια.

Κεφάλαιο 4: Ο ΟΗΕ και τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενα κεφάλαια, οι συνθήκες που υπάρχουν στο εσωτερικό των κρατών, τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, η ισότητα και η δικαιοσύνη έχουν αντίκτυπο στην ασφάλεια και την ειρήνη σε παγκόσμια κλίμακα. Στα πλαίσια μιας διαδικασίας παγκόσμιας ολοκλήρωσης τα οικονομικοκοινωνικά προβλήματα σε ένα μέρος της Γης είναι δυνατόν να επηρεάζουν κι άλλες απομακρυσμένες περιοχές στα πέρατα της Υφηλίου. Ένας πολύ σημαντικός στόχος του ΟΗΕ ειδικά στις μέρες που διάγουμε είναι η προώθηση της ατζέντας για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών αναφέρει την προώθηση της «κοινωνικής προόδου και καλύτερου επιπέδου ζωής με μεγαλύτερη ελευθερία» καθώς και την ανάγκη «να εφαρμοστούν διεθνείς μηχανισμοί για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου όλων των λαών» (Baylis, Smith, Owens, 2013:447). Στις μέρες μας υπάρχει δριμεία αύξηση του αριθμού των θεσμών του ΟΗΕ που πραγματεύονται οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα εν συγκρίσει με τα πρώτα χρόνια της ιδρύσεως των Ηνωμένων Εθνών. Πάρα ταύτα, τα κράτη που έχουν τη μερίδα του λέοντος στον ΟΗΕ δίνουν όλο και λιγότερους οικονομικούς πόρους στους οικονομικούς και κοινωνικούς θεσμούς. Άλλωστε περί τα μέσα της δεκαετίας του '90, η κρίση στον προϋπολογισμό του ΟΗΕ αλλά και στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις έφερε τον

Οργανισμό υπόλογο για την αποτελεσματικότητα του. Η εν λόγω κατάσταση εξομαλύνθηκε μόνο όταν οι ΗΠΑ συμφωνήσαν υπό όρους να αποπληρώσουν τις οφειλές του προς τα Ηνωμένα Έθνη και ειδικότερα με την επιστροφή τους στην τακτική εκπλήρωση των οικονομικών υποχρεώσεων τους το Δεκέμβριο του 2002 (Baylis, Smith, Owens, 2013:447).

Παραδόξως και παρά τη μεγάλη έλλειψη πόρων ο ΟΗΕ είχε αποκτήσει ικανότητες περί παρεμβάσεως σε σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Στη δεκαετία του '90 συγκλήθηκαν πολλές παγκόσμιες διασκέψεις για συζήτηση διαφόρων ζητημάτων που ταλάνιζαν την παγκόσμια κοινότητα. Οι διασκέψεις αυτές αφορούσαν είτε σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα όπως αυτή στο Ρίο Ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας το 1992, είτε τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως στη Βιέννη το 1993, είτε ζητήματα πληθυσμού όπως στο Κάιρο το 1994, είτε για θέματα που αφορούσαν τις γυναίκες και τα δικαιώματα τους, όπως αυτή στο Πεκίνο το 1995. Κάθε διάσκεψη δημιουργούσε και μια Επιτροπή η οποία αναλάμβανε τη διεκπεραίωση του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών. Αυτές οι διασκέψεις έδειχναν μια αυξανόμενη τάση αλληλεξάρτησης αλλά και την παγκοσμιοποίηση των ανθρώπινων θεμάτων. Με τη νέα χιλιετία και συγκεκριμένα το 2000 ο ΟΗΕ συνεδρίασε στη λεγόμενη Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας με τους τότε αρχηγούς των κρατών να δεσμεύονται ως προς την επίτευξη ορισμένων αξιόλογων στόχων οι οποίοι ονομάστηκαν «Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας» (MDG). Αυτοί οι στόχοι που περιλάμβαναν τη μείωση στο μισό των ανθρώπων που ζουν στα όρια της εξαθλίωσης και συγκεκριμένα με κάτω από ένα δολάριο την ημέρα, με επίτευξη καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και ανατροπής της διάδοσης της ελονοσίας που μαστίζε κυρίως της χώρες της υποσαχάριας Αφρικής, αλλά και του ιού του AIDS (A/55/L.2) (Baylis, Smith, Owens, 2013:449).

Ένα πολύ σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα της εποχής μας, αποτέλεσε αναμφίβολα η πανδημία του Covid-19 που ξέσπασε στις αρχές του 2020. Ο Covid-19 όξυνε τα προβλήματα της κοινωνικής συνοχής και τις ανισότητες τόσο στο νοικοκυριό όσο σε όλα τα επίπεδα (Jewett, Mah, Larsen 2021). Ο ΠΟΥ προσπάθησε να οργανώσει τις χώρες αλλά και τα εμβολιαστικά προγράμματα υπό το φάσμα αυτού του υγειονομικού εφιάλτη για το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Πάρα ταύτα, το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ απέτυχε παταγωδώς να προωθήσει και να διευκολύνει την πολυμερή συνεργασία για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Αυτό ήταν άλλο ένα ανησυχητικό γεγονός για την αποτελεσματικότητα του κορυφαίου οργάνου του ΟΗΕ σε μείζονα προβλήματα. Η αδυναμία αυτή του Συμβουλίου Ασφαλείας διατρανώνει τα όρια του ως φόρουμ διεθνούς συνεργασίας. Επιπλέον, δείχνει ότι οι μεταρρυθμίσεις δεν επαρκούν για το πλαίσιο των προκλήσεων που αφορούν σε μείζονα κοινωνικά ζητήματα όπως οι πανδημίες αλλά και η κλιματική αλλαγή που απειλούν συθέμελα τον πλανήτη μας (Charbonneau, 2021).

4.1 Οι μεταρρυθμίσεις των οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών του ΟΗΕ

Η μεταρρύθμιση των οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών του ΟΗΕ συντελέστηκε με την ταυτόχρονη αύξηση της εμπλοκής των Ηνωμένων Εθνών σε ζητήματα ανάπτυξης, από τα μέσα έως και τα τέλη της δεκαετίας του '90. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές έγιναν σε δυο επίπεδα. Αφενός μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν τις επιχειρήσεις σε επίπεδο χωρών (πεδίο) και αφετέρου μεταρρυθμίσεις γενικού επιπέδου ή επιπέδου έδρας (Baylis, Smith, Owens, 2013:449). Οι πολλές διαμαρτυρίες των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) για την πενιχρή επίδοση των Ηνωμένων Εθνών στο πεδίο, αποτέλεσε ένα πολύ σοβαρό κίνητρο για τις επερχόμενες μεταρρυθμίσεις. Ένα χαρακτηριστικό που δέσποζε στις μεταρρυθμίσεις στο επίπεδο του πεδίου ήταν τα Σημειώματα στρατηγικής ανά χώρα. Τα Σημειώματα αυτά ήταν στην πραγματικότητα δηλώσεις που αφορούσαν την εν γένει διαδικασία ανάπτυξης, ιδιαιτέρως προσαρμοσμένη σύμφωνα με τις ανάγκες του εκάστοτε κράτους. Το πλεονέκτημα αυτών των στρατηγικών Σημειωμάτων ήταν ότι διατύπωναν στόχους, προτεραιότητες και ρόλους με ξεκάθαρο τρόπο. Επιπλέον, η σύνταξη τους προήλθε μετά από πολυμερή διάλογο μεταξύ Ειδικευμένων Υπηρεσιών, Προγραμμάτων και Ταμείων, τους χορηγούς αλλά και τους δέκτες των χορηγιών. Επιπρόσθετα, έτερη μεταρρύθμιση στο πλαίσιο του πεδίου αποτέλεσε η ενίσχυση του Μόνιμου Συντονιστή που συνήθως αποτελούσε στέλεχος του ΟΗΕ στο Πρόγραμμα για την ανάπτυξη (UNDP). Ο Συντονιστής έλαβε επιπρόσθετη εκπαίδευση και εξειδίκευση προκειμένου να φέρει εις πέρας το δύσκολο ρόλο που του ανατέθηκε και ανέλαβε την ευθύνη σε επίπεδο χώρας. Επίσης τα στελέχη του πεδίου είχαν αυξημένες αρμοδιότητες και την δυνατότητα λήψης αποφάσεων σε σχέση με την ανακατανομή των πόρων χωρίς να ζητάνε έγκριση από την έδρα, ενώ έγινε και μια μεγάλη προσπάθεια βελτίωσης των μέσων επικοινωνίας και της ανταλλαγής πληροφοριών (Baylis, Smith, Owens, 2013:449). Εξάλλου, οι δραστηριότητες των πολλών και διάφορων οργανισμών και υπηρεσιών του ΟΗΕ συγκεντρώθηκαν στους λεγόμενους «οίκους των ΗΕ». Εναπόκειται με αυτή την αλλαγή η διευκόλυνση της συναδελφικότητας και της επικοινωνίας μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών. Η καινούρια αυτή προσέγγιση σε επίπεδο χώρας τιτλοφορήθηκε προσέγγιση Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων. Οι λεγόμενοι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας, βοήθησαν επίσης το ανθρώπινο δυναμικό στις συγκεκριμένες χώρες να προσεγγίσουν καλύτερα τον όρο της ανάπτυξης (Baylis, Smith, Owens, 2013:449).

Από την άλλη για να υπάρξει αποτελεσματικότητα από μεριάς ΟΗΕ στις κοινωνικές και οικονομικές υποθέσεις σε επίπεδο χωρών, ήταν ανάγκη για μεταρρυθμίσεις σε επίπεδο έδρας. Άλλωστε είναι δεδομένο ότι οι οργανισμοί του ΟΗΕ που ανέλαβαν αυτά τα συστήματα αποτελούσαν ένα πολυκεντρικό σύστημα. Οι προσπάθειες λοιπόν για μεταρρύθμιση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 επικεντρώθηκαν στην αναδιοργάνωση του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC). Σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, οι εξουσίες της Γενικής Συνέλευσης και του

Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου ήταν περιορισμένες. Χαρακτηριστικό είναι ότι το ECOSOC είχε τη δυνατότητα να κάνει μόνο συστάσεις και να δέχεται εκθέσεις. Όμως η μεταρρύθμιση της δεκαετίας του '90 εδραίωσε το ρόλο του και του επέτρεψε να γίνει πρωταγωνιστικό Όργανο στο συντονισμό του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών (Baylis, Smith, Owens, 2013:450). Επίσης δόθηκε στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο η δυνατότητα να παίρνει τελεσίδικες αποφάσεις σε σχέση με τις δραστηριότητες των επικουρικών υπηρεσιών και οργάνων σε θέματα που αφορούσαν το συντονισμό όλο το πεδίο των οικονομικών και κοινωνικών υποθέσεων (A/50/227, παρ. 37). Το ECOSOC ανέλαβε την αναθεώρηση των κοινών θεμάτων στο έργο των εννέα Λειτουργικών Επιτροπών, όπως η Επιτροπή για την αειφόρο ανάπτυξη, η Επιτροπή για τη θέση της γυναίκας στο παγκόσμιο στερέωμα, καθώς και η Επιτροπή για τη μαστίγα των ναρκωτικών. Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο ενσωματώνοντας το έργο των εν λόγω επιτροπών είχε καθήκον να παράσχει στοιχεία στη Γενική Συνέλευση που είχε την ευρύτερη αρμοδιότητα για τα οικονομικοκοινωνικά ζητήματα.

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο η οικονομικοκοινωνική αναδιοργάνωση σήμαιναν και καλύτερο συντονισμό των δυο πόλων. Όλα τα προγράμματα ήταν πιο ολοκληρωμένα, ενώ τα υπεύθυνα στελέχη είχαν μεγαλύτερη δικαιοδοσία. Ειδικότερα η μεταρρύθμιση του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του εδραίωσε τη δυνατότητα του να διαμορφώνει και να πετυχαίνει συμφωνίες με ξεκάθαρους στόχους. Επιπλέον, απέκτησε αρκετά μεγαλύτερες ικανότητες να ενεργεί ως αγωγός μέσω του οποίου θα γίνονται οι έλεγχοι στις Λειτουργικές Επιτροπές σε επίπεδο πεδίου. Όλες αυτές οι καινούριες διαδικασίες που δημιουργήθηκαν από τις μεταρρυθμίσεις είχαν ως αποτέλεσμα «την ενίσχυση των προτύπων του πολυμερούς συστήματος» (Baylis, Smith, Owens, 2013:450).

4.2 Μελέτη Περίπτωσης: Η συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή

Ένα χαρακτηριστικό και ιστορικό παράδειγμα ενασχόλησης και αρμοδιότητας του οργανισμού σε σχέση με τα κοινωνικά ζητήματα, αποτελεί το δίχως άλλο η συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή και γι' αυτό θα την μελετήσουμε ενδελεχώς σε αυτό το υποκεφάλαιο. Η Σύνοδος της Κοπεγχάγης συντελέστηκε το διάστημα 7-18 Δεκεμβρίου 2009 και αποτέλεσε μια ιστορική Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, που απειλεί συθέμελα τον πλανήτη μας. Στόχος ήταν η υπογραφή μιας νέας συμφωνίας που θα αποτελούσε τη διάδοχη κατάσταση του Πρωτόκολλου του Κιότο, του οποίου η ισχύς επρόκειτο να λήξει το 2012 (Carter, Clegg, Wahlin, 2011) Στην εν λόγω Συνδιάσκεψη συμμετείχαν 163 κράτη εκ των οποίων μάλιστα τα 101 εκπροσωπήθηκαν από την κυβέρνηση ή τον αρχηγό του εκάστοτε

κράτους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτέλεσαν ο πρόεδρος των ΗΠΑ Barack Obama και ο πρωθυπουργός του Κινέζικου κράτους Wen Jiabao. Τα αποτελέσματα της Συνόδου της Κοπεγχάγης περιλαμβάνονται στη Συμφωνία της Κοπεγχάγης η οποία επήλθε μετά από πυρετώδεις και θυελλώδεις διαπραγματεύσεις και τη συνέθεσαν οι ΗΠΑ, η Βραζιλία, η Κίνα και η Ινδία (Heywood, 2013:655).

Τα κυριότερα στοιχεία της Συμφωνίας ήταν τα εξής: Πρώτον, η παροχή βοήθειας από τα αναπτυγμένα κράτη προς τα αναπτυσσόμενα ύψους 30 δισεκατομμυρίων δολαρίων για την περίοδο 2010-2012 με στόχο την προσπάθεια μείωσης της εκπομπής των επικίνδυνων για το περιβάλλον ρύπων καθώς και της προσαρμογής τους ως προς την κλιματική αλλαγή. Δεύτερον, η δέσμευση για την προσπάθεια αποτροπής αύξησης της θερμοκρασίας παγκοσμίως πέραν των 2 βαθμών της κλίμακας Κελσίου εν συγκρίσει με τα προβιομηχανικά επίπεδα. Τρίτον, η κατάθεση σχεδίων από τα ανεπτυγμένα κράτη για τη μείωση των εκπομπών ρύπων, τα οποία θα επιβλέπονται από τα Όργανα του ΟΗΕ. Τέταρτον, η κατάθεση εκθέσεων για τις εκπομπές ρύπων από τα ανεπτυγμένα κράτη, συμπεριλαμβανομένων και των αναδυόμενων οικονομιών της Κίνας και της Βραζιλίας, με βάση μετρήσεις και επαληθεύσεις. Τέλος, η λήψη 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων από τα αναπτυσσόμενα κράτη από ιδιωτικές πηγές, αδιευκρίνιστες έως και σήμερα (Heywood, 2013:655).

Η ιστορική Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στην Κοπεγχάγη, έχει χαρακτηριστεί από πάρα πολλούς ως αποτυχία ίσως και καταστροφικών διαστάσεων (Ottinger, 2009). Η μη επιβολή σε κανένα κράτος νομικά δεσμευτικών υποχρεώσεων με σκοπό την μείωση εκπομπής των ρύπων παγκοσμίως και η έλλειψη δεσμεύσεων για εκπλήρωση μελλοντικών στόχων ήταν οι κύριοι λόγοι για αυτή την άποψη. Η Κοπεγχάγη μπορούμε να πούμε ότι ήταν ακόμη πιο προβληματική από εκείνη που είχε συντελεστεί στο Κιότο. Επιπρόσθετα, ήταν ασαφείς οι πηγές χρηματοδότησης για τη μείωση των ρύπων στα ήδη ανεπτυγμένα κράτη καθώς και ο τρόπος χρησιμοποίησης αυτών των κονδυλίων, ενώ ήταν ασαφείς και οι διαδικασίες επαλήθευσης που θα εφαρμόζονταν σχετικά με τη μείωση των ρύπων στα αναπτυσσόμενα κράτη (Heywood, 2013:655). Η εξήγηση για τις παραπάνω αποτυχίες βαραίνει πρωτίστως τις κυβερνήσεις των κρατών και την απροθυμία τους να αναλάβουν δυναμική και θαρραλέα δράση ενάντια στην κλιματική αλλαγή στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης. Από την άλλη, η κυβέρνηση των ΗΠΑ χαιρέτησε τη Συμφωνία της Κοπεγχάγης και τη θεώρησε μια πολύ σημαντική επιτυχία, σε σχέση και με το Πρωτόκολλο του Κιότο. Αυτό συνέβη κυρίως για δυο λόγους. Πρωτίστως, στην Κοπεγχάγη υπήρξε μια μεταστροφή της αμερικανικής πολιτικής. Οι ΗΠΑ δεν συμμετείχαν και δεν επικύρωσαν το Πρωτόκολλο του Κιότο, ενώ στην Κοπεγχάγη πρότειναν τη μείωση των εκπομπών της χώρας στο 4% μέχρι το 2020. Οι ΗΠΑ ουσιαστικά αποδέχονταν την αρχή των νομικά δεσμευτικών στόχων. Επιπλέον, ενώ στο Κιότο δεν επεβλήθη καμία υποχρέωση μείωσης των ρύπων στα αναπτυσσόμενα κράτη, στην Κοπεγχάγη πολλές αναδυόμενες οικονομίες ανάμεσα τους και η Κίνα, δεσμεύτηκαν για τη μείωση των ρύπων χωρίς όμως να καθοριστούν συγκεκριμένοι στόχοι περί αυτού. Υπό αυτό το πρίσμα η Συμφωνία της Κοπεγχάγης στη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ είναι ένα βήμα προς την ανάληψη αποφασιστικών και συντονισμένων δράσεων

από τους διεθνείς δρώντες με στόχο την ανατροπή του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής που απειλεί συθέμελα τον πλανήτη μας. Γι' αυτό ας την κρίνουμε καλύτερα για το άνοιγμα του δρόμου προς αυτή την κατεύθυνση και όχι για τα επιτεύγματα της (Heywood, 2013:656).

Κεφάλαιο 5: Προκλήσεις και προοπτικές για το μέλλον του ΟΗΕ

Για έναν διεθνή οργανισμό όπως ο ΟΗΕ είναι αναπόφευκτη η δημιουργία χάσματος εν συναρτήσει με τις προσδοκίες, τις προοπτικές αλλά και τις επιτυχίες του. Αυτό εναπόκειται του γεγονότος ότι το εύρος των προσδοκιών είναι τεράστιο εξαιτίας της φύσης του. Επόμενο είναι ο ΟΗΕ να είναι συνηθισμένος σε κριτική και διχογνωμίες. Στην εποχή της μετανεωτερικότητας και με το πέρας του χρόνου, είναι φυσιολογικό η εξελικτική πορεία κάθε οργανισμού να μεταβάλλεται σημαντικά. Στα νέα δεδομένα που έχουν διαμορφωθεί τον 21^ο αιώνα, τίθεται το εύλογο ερώτημα για την πορεία που θα ακολουθήσει ο ΟΗΕ με τον κόσμο να βρίσκεται σε έναν γεωπολιτικό αναβρασμό (Akani, 2020). Η παγκόσμια κατανομή της ισχύος είναι η απάντηση σε αυτό το ερώτημα. Αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα που θα διαμορφώσει την επιρροή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Κατά την περίοδο του 20^{ου} αιώνα ο ΟΗΕ ήταν δέσμιος ενός διπολικού κόσμου λόγω του Ψυχρού Πολέμου μεταξύ Σοβιετικής Ένωσης και ΗΠΑ. Η χρονική περίοδος με τη μεγαλύτερη επιρροή της των Ηνωμένων Εθνών ήταν στα τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια μιας σύντομης περιόδου συμφωνίας και συνεργασίας μεταξύ των πέντε βασικών μελών του, αφού έπεσε η αυλαία του Ψυχρού Πολέμου (Heywood, 2013:727). Αν μη τι άλλο, αυτή η εξέλιξη άφηνε στην ουσία τον ΟΗΕ εξαρτημένο από τις ΗΠΑ, που ήταν η μεγαλύτερη δύναμη σε παγκόσμια γεωπολιτική κλίμακα. Ο κίνδυνος να υποβιβαστεί ο ΟΗΕ σε ένα απλό εργαλείο τα αμερικανικής κυριαρχίας για την εξωτερική της πολιτική ήταν ορατός. Ένα εργαλείο που θα αγνοούσε ή θα χρησιμοποιούσε ανάλογα την περίπτωση και τα συμφέροντα της (Heywood, 2013:729).

Στη αντίπερα όχθη, η ανάδυση της Κίνας αλλά και διεύρυνση της επιρροής δυνάμεων όπως η Βραζιλία, η Ινδία και η Νότια Αφρική σήμανε την ανάδειξη μιας αυξανόμενης τάσης προς έναν πολυπολικό κόσμο. Ένα γεγονός που ήταν προδιαγεγραμμένο ότι θα επηρέαζε τον ΟΗΕ. Πάρα ταύτα, αυτή η επίδραση αυτή δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί και να αποσαφηνιστεί. Από τη μία πλευρά η ίση κατανομή της παγκόσμιας ισχύος θα μπορούσε να ενθαρρύνει και να ευνοήσει την πολυμέρεια αλλά και ένα σύστημα συλλογικής ασφάλειας, με τον ΟΗΕ να κατέχει δεσπόζουσα θέση και κεντρικό ρόλο. Από την άλλη πλευρά η πολυπολικότητα θα μπορούσε να επιφέρει περαιτέρω συγκρούσεις και αστάθεια στο διεθνές στερέωμα. Στην προκειμένη περίπτωση ο ΟΗΕ θα

μπορούσε να έχει το μέλλον την Κοινωνίας των Εθνών, λόγω της μεγάλης και εντεινόμενης αντιπαλότητας μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων που καθιστά αυτομάτως το έργο της διεθνούς διαμεσολάβησης και συνεργασίας από δύσκολο έως και ακατόρθωτο. Σε όλες τις περιπτώσεις όμως, η μετατόπιση και ο καταμερισμός της παγκόσμιας ισχύος φέρνει στην ατζέντα του ΟΗΕ τη μεταρρύθμιση του Συμβουλίου Ασφαλείας (Heywood, 2013:729).

Οι πιέσεις που ασκούνται για τη μεταρρύθμιση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών είναι πολύ μεγάλες, πλην όμως η επίτευξη του εν λόγω στόχου είναι εξαιρετικά δύσκολη. Τα ζητήματα που τίθενται κυρίως στο επίκεντρο προς μεταρρύθμιση είναι δυο. Αφενός στη σύνθεση του Συμβουλίου και αφετέρου στο δικαίωμα αρνησικυρίας (veto) των μόνιμων μελών του. Η ιδιότητα του μόνιμου μέλους αλλά και το δικαίωμα άσκησης βέτο από τα πέντε μόνιμα μέλη του ΟΗΕ δίνουν μια αίσθηση ότι ο ΟΗΕ κυριαρχείται από αυτά σε ότι αφορά το μείζον ζήτημα της παγκόσμιας ασφάλειας και ειρήνης. Ο ρόλος του ΟΗΕ ως πυλώνα της συλλογικής ασφάλειας, έχει ανατραπεί εξαιτίας της προϋπόθεσης για ομοφωνία των πέντε βασικών μελών του. Εξαιρέσεις σε αυτό αποτέλεσαν ειδικές περιπτώσεις, όπως ο Πόλεμος του Κόλπου και της Κορέας (Heywood, 2013:728). Επιπρόσθετα, είναι γεγονός πως η σύνθεση των πέντε βασικών μελών του ΟΗΕ μοιάζει ξεπερασμένη αφού περιλαμβάνει τα μόνιμα μέλη από το 1945 και δεν σκιαγραφεί επουδενί την αντιπαράθεση των μεγάλων δυνάμεων κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Επιπλέον, η υφιστάμενη σύνθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας, διαμορφώνει και μια γεωπολιτική και περιφερειακή ανισορροπία αφού η Λατινική Αμερική και η Αφρική δεν έχουν μόνιμη εκπροσώπηση. Επομένως, το κύριο επιχείρημα για ένα πιο αντιπροσωπευτικό Συμβούλιο εν συγκρίσει με το υπάρχον που θα «αποκρυσταλλώνει τις σημερινές ισορροπίες ισχύος», θα είχε πολύ μεγαλύτερη επιρροή και υποστήριξη, βάζοντας τη σφραγίδα του ΟΗΕ ως αποτελεσματικής ειρηνευτικής δύναμης (Heywood, 2013:728).

Όπως προαναφέραμε όμως η μεταρρύθμιση του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν συγκεντρώνει πολλές πιθανότητες να λάβει χώρα σύντομα, κυρίως εξαιτίας του δικαιώματος της αρνησικυρίας που απολαμβάνει η πεντάδα των μόνιμων μελών του. Αυτό συμβαίνει γιατί δεν φαίνεται ιδιαίτερα πιθανό, κάποιο από τα μόνιμα μέλη, να παραδώσει την προνομιούχο θέση που έχει. Επίσης, το δικαίωμα άσκησης βέτο από τα μόνιμα μέλη του ΟΗΕ, διασφαλίζει την υποστήριξη του Οργανισμού από τις μεγάλες δυνάμεις του κόσμου όταν παραστεί ανάγκη (Morphet, 2007). Επιπλέον, είναι πολύ δύσκολη η αλλαγή ή η διεύρυνση των μόνιμων μελών για μια σειρά από λόγους. Πρωτίστως, είναι ιδιαίτερα πιθανό μια τέτοια απόφαση να φέρει την αντίδραση της Γαλλίας και της Βρετανίας, που αποτελούν από τα πιο αδύναμα μέλη και είναι λογικό να επιδιώξουν και να πετύχουν την αποτροπή της. Δεύτερον, είναι εξίσου πιθανό τα υπόλοιπα μέλη να φοβούνται τη μετατόπιση των ισορροπιών της ισχύος και τους συσχετισμούς των συμφερόντων και των δυνάμεων, που θα ήταν αποτελέσματα της εν λόγω μεταρρύθμισης. Τρίτον ακόμα και κράτη που δεν αποτελούν μόνιμα μέλη αντιτίθενται στις υποψηφιότητες κρατών που επιδιώκουν να γίνουν. Επί παραδείγματι, πληθώρα ευρωπαϊκών κρατών δεν επιθυμούν την ενσωμάτωση της Γερμανίας ως

μόνιμου μέλους, ενώ η Νότια Αφρική αντιτίθεται στην προοπτική της Νιγηρίας, όπως και η Αργεντινή σε αυτή της Βραζιλίας και ούτω καθεξής. Τέλος, είναι ιδιαίτερο πιθανό η αναθεώρηση της σύνθεσης να εγείρει και την τακτική αναθεώρηση της σύνθεσης των μόνιμων μελών, ως αποτέλεσμα της διαρκώς μεταβαλλόμενης και δυναμικής κατανομής της παγκόσμιας ισχύος (Heywood, 2013:729).

Ένα ακόμη πολύ σημαντικό ζήτημα που τίθεται αντιμέτωπος ο ΟΗΕ αφορά της προκλήσεις ασφαλείας που αντιμετωπίζει στην εποχή μας. Τέτοιες προκλήσεις αφορούν την απειλή πυρηνικής τρομοκρατίας. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η ανοιχτή απειλή του Vladimir Putin, ηγέτη της Ρωσίας, να χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα με αφορμή την εισβολή στην Ουκρανία και την εμπλοκή της Δύσης, το πρόβλημα κατάρρευσης των κρατών αλλά και η εξάπλωση λοιμωδών ασθενειών. Η εξάπλωση του COVID-19, η εκδήλωση της πανδημίας που αποτέλεσε διαιρετική τομή για το σύγχρονο κόσμο και η αντιμετώπιση του ιού με παγκόσμιες συνεργασίες αποτελεί το απόλυτο σύγχρονο παράδειγμα. Η συνεχής αλλαγή της φύσης του πολέμου καθιστά πολύ δύσκολο το ρόλο του ΟΗΕ να εξασφαλίσει την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια. Οι ανθρωπιστικές και προσφυγικές κρίσεις, η ενδημική εγκληματικότητα, η σύνδεση των εμφυλίων πολέμων και οι ανάδυση των πολέμων ταυτότητας, κάνουν ιδιαίτερα δύσκολη την επίτευξη μιας βιώσιμης παγκόσμιας ειρήνης που θα ισορροπεί με παγκόσμια δικαιοσύνη αλλά και σεβασμό στην εθνική κυριαρχία του εκάστοτε κράτους (Heywood, 2013:729). Κατά τη δεκαετία του 2000, η περίπτωση Νταρφούρ δείχνει ξεκάθαρα ότι η παρεμβατική δυνατότητα του ΟΗΕ για ανθρωπιστική βοήθεια και επίτευξη ειρήνης, μπορεί να ανατραπεί εύκολα από απρόθυμες κυβερνήσεις, σε κρίσεις που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος τους. Επιπρόσθετα, ένα μείζον ζήτημα που αντιμετωπίζει ο ΟΗΕ αφορά τη χρηματοδότηση του για τέτοιες συνέργιες. Παρά το γεγονός ότι τα αναπτυξιακά προγράμματα και οι ειρηνευτικές αποστολές και άλλες δραστηριότητες εδραιώνονται διαρκώς, οι χρηματοδότες του ΟΗΕ που είναι τα μεγάλα κράτη εμφανίζουν ολοένα και μεγαλύτερη απροθυμία να τον χρηματοδοτήσουν. Πάρα ταύτα, χρησιμοποιούν την προνομιούχα θέση που κατέχουν και ως χρηματοδότες, ώστε να έχουν πολιτική επιρροή στις αποφάσεις του Οργανισμού. Χαρακτηριστικό αυτής της πρόκλησης που αντιμετωπίζει ο ΟΗΕ είναι το γεγονός προς τα τέλη του 2006 τα μέλη του χρωστούσαν στον οργανισμό περί τα 2,3 δισεκατομμύρια δολάρια με τις ΗΠΑ να επωμίζονται σχεδόν το 50% του χρέους.

Με όλες αυτές τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο ΟΗΕ είναι αναπόφευκτο να θεωρείται μείζον το ζήτημα της μεταρρύθμισης του. Παρά τις μεταρρυθμίσεις που έφερε τη δεκαετία του 1990 ο τότε γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Kofi Annan, με στόχο τόσο έναν καλύτερο συντονισμό ανάμεσα στις οικονομικές και κοινωνικές δράσεις του ΟΗΕ, όσο και την ενδυνάμωση των κανόνων της πολυμέρειας στο παγκόσμιο στερέωμα (Falk, 2002). Πάρα ταύτα, η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί ότι η διαδικασία δεν είναι ολοκληρωμένη και ότι πρέπει να εφαρμοστεί σε όλο το εύρος δράσεων του ΟΗΕ. Άλλοι τομείς που χρειάζονται μεταρρυθμίσεις είναι η ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και φυσικά οι ειρηνευτικές αποστολές. Σημαντική συμβολή στην αναθεώρηση των ειρηνευτικών αποστολών των Ηνωμένων Εθνών έπαιξε η Έκθεση Brahimi το 2000 για

τη Διατήρηση της Ειρήνης, ενώ αποτέλεσε θεμέλιο για τη δημιουργία της «Επιτροπής του ΟΗΕ για την οικοδόμηση της Ειρήνης το 2005» (Heywood, 2013:732). Ένα ιδιαίτερα σημαντικό θέμα για τον ΟΗΕ αποτελεί η διατήρηση της «ικανότητας ταχείας ανάκαμψης», δηλαδή η δυνατότητα του Οργανισμού να στέλνει ειρηνευτικά στρατεύματα σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου, τα οποία θα μπορούν να αναλαμβάνουν τάχιση και αποτελεσματική δράση. Πάρα ταύτα, οι κυριότερες προκλήσεις μεταρρυθμιστικής φύσεως αφορούν τη βελτίωση του συντονισμού της λεγόμενης «δυσλειτουργικής οικογένειας του ΟΗΕ», δηλαδή των πολλών οργανισμών που υπάρχουν στο εσωτερικό του. Επιπλέον, μπορεί ο ΟΗΕ να προσβλέπει σε ενιαία δράση, αλλά ακόμα κάτι τέτοιο παραμένει ζητούμενο και όχι κεκτημένο. Στον ευαίσθητο τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ο ΟΗΕ έχει καταφέρει να θεσπίσει ένα διευρυνόμενο νομικό πλαίσιο και έχει επιλέξει αρκετούς οργανισμούς για την εποπτεία τήρησης του στο παγκόσμιο στερέωμα. Φυσικά, είναι πολύ δύσκολη η ομαλή και σωστή λειτουργία όλων αυτών των οργανισμών. Το Συμβούλιο για τα Ανθρώπινα δικαιώματα ήρθε να αντικαταστήσει την Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που επικρίθηκε κατάφορα κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της. Δυστυχώς όμως, σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων θεμελιωδών δικαιωμάτων σε διεθνές επίπεδο παραμένουν ατιμώρητες, γεγονός που κατέδειξε και η μη δημόσια αποδοκιμασία από το Συμβούλιο στη Σρι Λάνκα για την εξόντωση των Τίγρεων των Ταμίλ το 2009 (Heywood, 2013:732).

Συμπεράσματα και επίλογος

Συμπερασματικά, οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί στον ΟΗΕ επαφίενται στις αντιλήψεις των διεθνών δρώντων που αλλάζουν με το πέρασ του χρόνου, αλλά και στην εν γένει φύση των κυρίαρχων κρατών. Τα τελευταία 80 περίπου χρόνια οι κανόνες που διέπουν το παγκόσμιο στερέωμα αυξήθηκαν και εξειδικεύτηκαν καλύπτοντας μια ευρεία γκάμα δραστηριοτήτων για τις σχέσεις των κρατών αναμεταξύ τους. Τα ζητούμενα για τον ΟΗΕ αυξήθηκαν και δεν περιορίζονται πια μόνο στις σχέσεις και τα δικαιώματα των κρατών, αλλά αφορούν και την προστασία των ανθρωπίνων θεμελιωδών δικαιωμάτων καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος, με την κλιματική κρίση ήδη να αφήνει το αποτύπωμα της ανά την Υφήλιο. Φυσικά, η συμφωνία των κρατικών δρώντων σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι το πρώτο βήμα στη δημιουργία ενός μακρύ δρόμου που θα οδηγήσει σε ένα παγκόσμιο σύστημα που θα διέπεται από ασφάλεια, δικαιοσύνη και τάξη. Επιπρόσθετα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό ο ΟΗΕ να απαρτίζεται από αξιόπιστα και σταθερά όργανα τα οποία θα είναι αρμόδια να αποφασίζουν τις δράσεις σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων που διέπουν το διεθνές δίκαιο από παραβατικά κράτη.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας αποτελεί κατά κοινή ομολογία το κορυφαίο όργανο των Ηνωμένων Εθνών, αλλά και εκείνο που βρίσκεται πιο κοντά προς την υλοποίηση των παραπάνω στόχων. Παρά τις αδυναμίες του, το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι αυτό στο οποίο ακόμα και ισχυρά κράτη ζητούν εξουσιοδότηση για οποιαδήποτε ενέργεια ετοιμάζουν. Στο Ιράκ για παράδειγμα, οι κυβερνώντες των ΗΠΑ σπατάλησαν υπέρ του δέοντος διπλωματική ενέργεια με στόχο να πάρουν την έγκριση από το Συμβούλιο για τη στρατιωτική τους δράση στο Ιράκ. Παρά την αποτυχία του εγχειρήματος, η προσπάθεια έγινε. Είναι γεγονός ότι η συμμετοχή ενός κράτους στον ΟΗΕ του προσδίδει κύρος, ενώ θεωρείται και «νομιμοποίηση της κρατικής αυτονομίας». Τα Ηνωμένα Έθνη στην ουσία έχουν εξελιχθεί σε μια «λέσχη κρατών» και εναπόκειται η ανάληψη αξιώματος, η παροχή προσωπικού, η επιτήρηση στην εφαρμογή των κανόνων και η λήψη πρωτοβουλιών να έχουν αξία, ενισχύοντας τη δυναμική και τον αυτοσεβασμό κάθε κρατικού δρώντα.

Επιπλέον, από τη δεκαετία του 1990 οι δυνατότητες του ΟΗΕ στα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα, στο αναπτυξιακό του έργο, καθώς και στη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας που αποτελούν την πεμπτουσία της ύπαρξης των Ηνωμένων Εθνών διευρύνθηκαν σημαντικά και με τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα. Πάρα ταύτα, η μεγάλη στρατιωτική ισχύ των ΗΠΑ και το ενδεχόμενο δράσης της ξανά χωρίς την έγκριση των Ηνωμένων Εθνών, κάτι που έπραξε το 2022 η Ρωσία με την εισβολή της στο Ουκρανικό έδαφος, δημιουργούν περαιτέρω ανησυχία και φόβο στο διεθνές στερέωμα, με την τρομοκρατία και τις απειλές χρησιμοποίησης πυρηνικών όπλων μαζικής καταστροφής να ενισχύουν αυτόν τον προβληματισμό, βυθίζοντας το παγκόσμιο στερέωμα στο φόβο και την αγωνία για το τι μέλλει γενέσθαι σε παγκόσμια γεωπολιτική κλίμακα.

Κατά την προσωπική μου άποψη, ο ΟΗΕ έχει παίξει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στο παγκόσμιο γίνεσθαι, από τη δημιουργία του έως και σήμερα. Τα πιο σημαντικά του στοιχεία το δίχως άλλο αποτελούν η διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας σε παγκόσμια κλίμακα με τη διαμεσολάβηση του σε διεθνείς συγκρούσεις, μέσω ειρηνευτικών αποστολών και διαμεσολαβήσεων, ένα σπουδαίο κεκτημένο για όλη την ανθρωπότητα. Επιπλέον, η ανθρωπιστική βοήθεια που παρέχει σε περιοχές που πλήττονται από φυσικές καταστροφές, από πολέμους και άλλες κρίσεις είναι εξίσου σημαντική. Τέλος, η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας από τον ΟΗΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού προωθεί στην ατζέντα προς συζήτηση σημαντικά θέματα που ταλανίζουν τον κόσμο, όπως η φτώχεια, οι επιδημίες, η κλιματική αλλαγή και άλλα. Από την άλλη ο ΟΗΕ έχει ακόμα αρκετές αδυναμίες να καλύψει. Η κυριότερη είναι η αναποτελεσματικότητα που τον χαρακτηρίζει εξαιτίας και των πολύπλοκων διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, η έλλειψη εξουσίας είναι ένα σημαντικό αρνητικό στοιχείο του ΟΗΕ, αφού μπορεί να οδηγήσει σε αδυναμία δράσης λόγω άσκησης αρνησικυρίας κάποιου εκ των πέντε μονίμων μελών του.

Όσον αφορά στο ερώτημα για αν ο ΟΗΕ είναι αναχρονιστικός ή απαραίτητος οι απόψεις διίστανται. Κατά την προσωπική μου άποψη ο ΟΗΕ είναι ένας απαραίτητος οργανισμός για το παγκόσμιο γίνεσθαι παρά τα μειονεκτήματά του και τις αποτυχίες

του, καθώς πρέπει να αναγνωριστεί ότι ο κόσμος μας είναι ασφαλέστερος με την ύπαρξη του. Αυξάνει τις πιθανότητες ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων που ταλανίζουν το διεθνές στερέωμα, τη συνεργασία ανάμεσα στους διεθνείς δρώντες και άρα στην οικοδόμηση και ανάπτυξη της ειρήνης. Επιπλέον, οι ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ είναι περισσότερο επιτυχημένες παρά αποτυχημένες, αλλά οι αποτυχίες του παίρνουν μεγαλύτερη έκταση διαστρεβλώνοντας την πραγματικότητα. Σε επιχειρησιακό επίπεδο ο ΟΗΕ επιτελεί τις περισσότερες λειτουργίες του πολύ καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο οργανισμό όπως στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Επιπλέον η στροφή προς την πολυδιάστατη διατήρηση της ειρήνης τον έκανε ακόμη πιο αποτελεσματικό. Επίσης ο ΟΗΕ στο πέρας του χρόνου έβαλε στο τραπέζι νέες ατζέντες αλλά και νέους τρόπους σκέψης εν συναρτήσει με τις επιταγές της εποχής. Είναι δεδομένο ότι αποτελεί το σημαντικότερο οργανισμό παγκοσμίως σε ότι αφορά την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη αλλά και σε θέματα που αφορούν την κλιματική αλλαγή, την ισότητα των φύλων, τον έλεγχο του πληθυσμού καθώς και την καταπολέμηση των πανδημιών. Εν ολίγοις, ο ΟΗΕ πρέπει να βελτιώνεται και να εναρμονίζεται με τις προκλήσεις της εκάστοτε εποχής και όχι να διαλυθεί. Τέλος, παρά τις ατέλειες που έχει θεωρώ πως είναι παράλογο να υποστηρίζεται η άποψη ότι ο ΟΗΕ δεν μπορεί να μεταρρυθμιστεί.

Η στρατηγική και επιχειρησιακή προσέγγιση του οργανισμού σχετικά με τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας έχει σταδιακά βελτιωθεί, όπως και η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, και ενδεχόμενες μεταρρυθμίσεις θα μπορούσαν σίγουρα να πραγματοποιηθούν ώστε να γίνει ακόμα καλύτερος. Μια πρόταση είναι να υπάρξει μέριμνα για καλύτερο συντονισμό μεταξύ των οργανισμών του ΟΗΕ. Επιπλέον, ο ΟΗΕ θα ήταν καλό να προσδώσει ένα πέπλο νομιμότητας στην ανάληψη διεθνούς δράσης και όχι να αναλαμβάνει ο ίδιος δράση εν τοις πράγμασι. Τέλος, θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να ενισχυθούν και να βελτιωθούν οι σχέσεις του οργανισμού με άλλους περιφερειακούς οργανισμούς προς το συμφέρον ολόκληρου του παγκόσμιου γίνεσθαι.

Βιβλιογραφία:

Δευτερογενείς πηγές:

Περράκης, Σ.. (2006) *60 Χρόνια Ηνωμένα Έθνη, Προκλήσεις και Προοπτικές*. Αθήνα, Κομοτηνή: Σάκκουλα

Ρούκουνας, Ε. (2021). *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα.

Σαρηγιαννίδης, Μ. (2015). *Διεθνείς Οργανισμοί*. Αθήνα: Σάκκουλα

Σισιλιάνος, Λ. (2003). *Η Εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για Χρήση Βίας*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.

Σπυρόπουλος, Γ. (2000). *Η Ανθρωπιστική Επέμβαση στις Διεθνείς Σχέσεις-Νεότερες Ερμηνείες*. Αθήνα: Παπαζήση

Σπυρόπουλος, Γ.Μ. (2010) *Διεθνείς Σχέσεις, Ρεαλιστική Προσέγγιση, Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Ποιότητα.

Akande, D. (1997). The International Court of Justice and the Security Council: Is there Room for Judicial Control of Decisions of the Political Organs of the United Nations? *International and Comparative Law Quarterly*.

Διαθέσιμο σε <https://www.cambridge.org/core/journals/international-and-comparative-law-quarterly/article/abs/international-court-of-justice-and-the-security-council-is-there-room-for-judicial-control-of-decisions-of-the-political-organs-of-the-united-nations/7B998F3F824CAF44CFD2F506E188FBA0>, τελευταία πρόσβαση 5/5/2024

Baylis, J., Smith, S., Owens, P. (2013). *Η Παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής, μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*. Επίκεντρο. Αθήνα.

Breen, C. (2007). The Necessity of a Role for the ECOSOC in the Maintenance of International Peace and Security. *Journal of Conflict and Security Law*.

Διαθέσιμο σε <https://academic.oup.com/jcsl/article-abstract/12/2/261/862525>, τελευταία πρόσβαση 5/5/2024

Carter, Clegg, Wahlin. (2011). When science meets strategic realpolitik: The case of the Copenhagen UN climate change summit. *Critical Perspectives on Accounting*.

Διαθέσιμο σε <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1045235411000694>, τελευταία πρόσβαση 8/5/2024

Cassese, A. (2005). *Διεθνές Δίκαιο*. Gutenberg. Αθήνα.

Charbonneau, B. (2021) The COVID-19 test of the United Nations Security Council. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*.

Διαθέσιμο σε <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0020702020986897>, τελευταία πρόσβαση 24/5/2024

Franck, T. (2003). What Happens Now? The United Nations After Iraq. *American Journal of International Law*.

Διαθέσιμο σε <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/abs/what-happens-now-the-united-nations-after-iraq/E33A27E40A73D204FF2E0458B2A45004>, τελευταία πρόσβαση 15/5/2024

Gray Ch. (2004) . *International Law and the Use of Force*. Oxford: Oxford University Press.

Διαθέσιμο σε

[https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=wSJLDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Gray+Ch.+\(2004\)+.+International+Law+and+the+Use+of+Force.+Oxford:+Oxford+University+Press.&ots=Q_9F34ftGI&sig=M8O2bdbUolxS3YnoAH2XtqLB5xo&redir_esc=y#v=onepage&q=Gray%20Ch.%20\(2004\)%20.%20International%20Law%20and%20the%20Use%20of%20Force.%20Oxford%3A%20Oxford%20University%20Press.&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=wSJLDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Gray+Ch.+(2004)+.+International+Law+and+the+Use+of+Force.+Oxford:+Oxford+University+Press.&ots=Q_9F34ftGI&sig=M8O2bdbUolxS3YnoAH2XtqLB5xo&redir_esc=y#v=onepage&q=Gray%20Ch.%20(2004)%20.%20International%20Law%20and%20the%20Use%20of%20Force.%20Oxford%3A%20Oxford%20University%20Press.&f=false), τελευταία πρόσβαση 7/5/2024

Heywood, A. (2013). *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*. Κριτική. Αθήνα.

Hirsch, M. (1995). *The Responsibility of International Organizations Toward Third Parties: Some Basic Principles*. Boston/London

Διαθέσιμο σε

https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=WrgjU4MvSPIC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Hirsch,+M.+The+Responsibility+of+International+Organizations+Toward+Third+Parties:+Some+Basic+Principles.+Boston/London:+Martinus+Nijhoff+Publishers,+1995.&ots=Nv1a_V3FL&sig=5J1w9jzmraAoQnjGJueqvU1JfKA&redir_esc=y#v=onepage&q=Hirsch%2C%20M.%20The%20Responsibility%20of%20International%20Organizations%20Toward%20Third%20Parties%3A%20Some%20Basic%20Principles.%20Boston%2FLondon%3A%20Martinus%20Nijhoff%20Publishers%2C%201995.&f=false, τελευταία πρόσβαση 5/5/2024

Jewett, Mah, Larsen. (2021) Social Cohesion and Community Resilience During COVID-19 and Pandemics: A Rapid Scoping Review to Inform the United Nations Research Roadmap for COVID-19 Recovery. *International Journal of Social Determinants of Health and Health Services*.

Διαθέσιμο σε <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0020731421997092>, τελευταία πρόσβαση 16/5/2024

Johnstone, I. (2008) Legislation and Adjudication in the UN Security Council: Bringing Down the Deliberative Deficit. *American Journal of International Law*.

Διαθέσιμο σε <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/abs/legislation-and-adjudication-in-the-un-security-council-bringing-down-the-deliberative-deficit/8346390BF7A6B9BACEB33416D4266A9F>, τελευταία πρόσβαση 21/5/2024

Kolb, R. (2013). *The international court of justice*. Bloomsbury. UK.

Διαθέσιμο σε [https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=SpjbBAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=Kolb,+R.+\(2013\).+The+international+court+of+justice.+Bloomsbury.+UK.&ots=qgIgXOg1hK&sig=WTF1m0ToM6l_1E7c4jbRAwFNOh4&redir_esc=y#v=onepage&q=Kolb%2C%20R.%20\(2013\).%20The%20international%20court%20of%20justice.%20Bloomsbury.%20UK.&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=SpjbBAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=Kolb,+R.+(2013).+The+international+court+of+justice.+Bloomsbury.+UK.&ots=qgIgXOg1hK&sig=WTF1m0ToM6l_1E7c4jbRAwFNOh4&redir_esc=y#v=onepage&q=Kolb%2C%20R.%20(2013).%20The%20international%20court%20of%20justice.%20Bloomsbury.%20UK.&f=false), τελευταία πρόσβαση 19/5/2024

Lockwood, B. (1983). The United Nations Charter and United States Rights Litigation: 1946-1955. *Iowa L. Rev.*

Διαθέσιμο σε <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/ilr69&div=42&id=&page=>, τελευταία πρόσβαση 10/5/2024

Macirella, V. (2010). The United Nations and the Iran-Irak War. *Tesionline*.

Διαθέσιμο σε <https://www.tesionline.it/tesi/scienze-politiche/the-united-nations-and-the-iran-irak-war/38802>, τελευταία πρόσβαση 13/5/2024

NSS (2001). *National Security Strategy of the United States of America*. Washington DC:US.

Otunnu, O. (1995). The peace and security agenda of the United Nations: From a crossroads into the next century. *Envisioning the UN in the 21st Century*.

Διαθέσιμο σε

https://collections.unu.edu/eserv/UNU:8483/Envisioning_the_UN_in_the_21st_Century.pdf#page=18, τελευταία πρόσβαση 15/5/2024

Ottinger, R. (2009). Copenhagen Climate Conference-Success or Failure. *Pace Entvl. L. Rev.*

Διαθέσιμο σε

<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/penv27&div=19&id=&page=>, τελευταία πρόσβαση 26/5/2024

Perbawa, IKSLP. (2022). The role of United Nations on War Conflict Between Russia and Ukraine. *Journal of Social Science and Business*.

Διαθέσιμο σε <https://ejournal.undiksha.ac.id/index.php/IJSSB/article/view/45729>, τελευταία πρόσβαση 10/5/2024

Peterson, M. (2023). The UN General Assembly. *International Organization and Global Governance*.

<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003266365-25/un-general-assembly-peterson>, τελευταία πρόσβαση 15/5/2024

Schabas, W. (2010). The international criminal court. *The international Politics of Mass Atrocities*.

Διαθέσιμο σε <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203862179-15/international-criminal-court-william-schabas>, τελευταία πρόσβαση 11/5/2024

Scharf, M. (1995). Musical Chairs: The dissolution of states and membership in the United Nations. *Cornell Int'l LJ*.

Διαθέσιμο σε

[https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/cintl28&div=8&id=&page=](https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/cintl28&div=8&id=&page=,), τελευταία πρόσβαση 18/5/2024

Shmidt, M. (2016). UN General Assembly. *The Oxford Handbook of the Responsibility*.

Διαθέσιμο σε

[https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=bEhRDAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA269&dq=Schmidt,+M.+\(2016\).+UN+General+Assembly.+The+Oxford+Handbook+of+the+Responsibility.&ots=Vowwc3xs_c&sig=mgWDO1ZDKyKUf9K0VDh7ssu8bak&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=bEhRDAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA269&dq=Schmidt,+M.+(2016).+UN+General+Assembly.+The+Oxford+Handbook+of+the+Responsibility.&ots=Vowwc3xs_c&sig=mgWDO1ZDKyKUf9K0VDh7ssu8bak&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false), τελευταία πρόσβαση 22/5/2024

Sprote, W. (2010). ECOSOC. Economic And Social Council. *A concise encyclopedia of the United Nations*.

Διαθέσιμο σε

https://brill.com/display/book/edcoll/9789047444541/Bej.9789004180048.i-962_028.xml, τελευταία πρόσβαση 15/5/2024

Thakur, R. (2016). *The United Nations, peace and security: from collective security to the responsibility to protect*. Journal of Retailing and consumer Services.

Διαθέσιμο σε

[https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=0oU7DgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR10&dq=Thakur,+R.+\(2016\).+The+United+Nations,+peace+and+security:+from+collective+security+to+the+responsibility+to+protect.+Journal+of+Retailing+and+consumer+Services.&ots=i8MDYAYE_I&sig=l1Q1g6hjsX2FFuRJwyph9DsE_7E&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=0oU7DgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR10&dq=Thakur,+R.+(2016).+The+United+Nations,+peace+and+security:+from+collective+security+to+the+responsibility+to+protect.+Journal+of+Retailing+and+consumer+Services.&ots=i8MDYAYE_I&sig=l1Q1g6hjsX2FFuRJwyph9DsE_7E&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false), τελευταία πρόσβαση 11/5/2024

Trauttmansdorf, F. (2001). The Organs of the United Nations. *The United Nations*.

Διαθέσιμο σε

https://brill.com/display/book/edcoll/9789047403005/B9789047403005_s007.xml,

τελευταία πρόσβαση 15/5/2024

Vincent J. (1974). *Nonintervention and International Order*. Princeton University Press.

Διαθέσιμο σε <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781400871582-bm/html>,

τελευταία πρόσβαση 20/5/2024

Weiss, T. (2015). The United Nations: before, during and after 1945. *International Affairs*.

Διαθέσιμο σε <https://academic.oup.com/ia/article/91/6/1221/2326926>, τελευταία

πρόσβαση 17/5/2024

White, N. (2015). *Keeping the Peace: The United Nations and the Maintenance of international peace and security*. Manchester University Press.

Διαθέσιμο σε [https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=--FRAQAAIAAJ&oi=fnd&pg=PR8&dq=White,+N.+\(2015\).+Keeping+the+Peace:+The+United+Nations+and+the+Maintenance+of+international+peace+and+security.+Manchester+University+Press.&ots=ZfYsv5EVrU&sig=Cp4KgfrAFrX-cn-u-P5j1JY-6mM&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=--FRAQAAIAAJ&oi=fnd&pg=PR8&dq=White,+N.+(2015).+Keeping+the+Peace:+The+United+Nations+and+the+Maintenance+of+international+peace+and+security.+Manchester+University+Press.&ots=ZfYsv5EVrU&sig=Cp4KgfrAFrX-cn-u-P5j1JY-6mM&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false),

τελευταία πρόσβαση 15/5/2024

Zayas, A. (2022). The United Nations Promise of Peace-Also in Ukraine. *CounterPunch*.

Διαθέσιμο σε

<https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A11%3A26846651/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Agcd%3A163126160&crl=c>,

τελευταία πρόσβαση

21/5/2024

Πρωτογενείς πηγές:

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών.

Διαθέσιμο σε <https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BF%CE%B7%CE%B5/>, τελευταία πρόσβαση 24/5/2024

General Assembly resolution 46/182.

Διαθέσιμο σε https://www.unocha.org/sites/unocha/files/dms/Documents/120402_OOM-46182_eng.pdf, τελευταία πρόσβαση 26/5/2024